

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Petra Konatar

**Razvoj zavarovalništva v Republiki Sloveniji in
Republiki Hrvaški**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Petra Konatar

Mentor: red. prof. dr. Bogomil Ferfila

Razvoj zavarovalništva v Republiki Sloveniji in Republiki Hrvaški

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

Zahvala

Staršem, ker niste izgubili upanja in ste verjeli ...

Prijateljem, ker ste spodbujali in pomagali ...

Profesorju, ker ste znali prisluhniti in svetovati ...

Hvala.

Razvoj zavarovalništva v Republiki Sloveniji in Republiki Hrvaški

Zavarovanje v najožjem pomenu besede predstavlja zaščito posameznika in premoženja ter širših družbenih interesov pred različnimi, nenadnimi in nepričakovanimi nevarnostmi iz okolja, ki jih ni mogoče preprečiti, mogoče pa je zmanjšati učinek njihovih škodljivih posledic. Bistvo organizirane zavarovalne dejavnosti je tako ustvarjanje ekonomske varnosti s prenosom komplementarne ekonomske nevarnosti na zavarovalne institucije, ki proti plačilu nudijo zaščito udeležencem na področju gospodarske ali socialne varnosti. Zaradi opravljanja navedene, specifične funkcije v družbi zavarovalništvo prevzema pomembno komponento v gospodarskem in družbenem življenju vsake države, skupnosti in posameznika.

Osrednji poudarek pričujočega diplomskega dela je vpliv gospodarstva države na razvoj zavarovalništva. S primerjalno analizo zavarovalnega trga v Republiki Sloveniji in Republiki Hrvaški avtorica preučuje medsebojni odnos med gibanjem nacionalnega gospodarstva in razvojem zavarovalniške dejavnosti v posamezni državi ter s pomočjo treh indikatorjev razčleni učinek večje razvitosti gospodarstva na višjo razvitost zavarovalništva znotraj države. Pri tem sledi cilju dela, da je razvoj zavarovalništva sorazmeren z gospodarskim napredkom ter da višja gospodarska razvitost determinira višjo stopnjo razvitosti zavarovalništva znotraj države.

Ključne besede: zavarovanje, zavarovalništvo, gospodarska gibanja, Republika Slovenija, Republika Hrvaška

Development of the insurance industry in the Republic of Slovenia and the Republic of Croatia

Insurance, in the strict sense of the term, represents protection of individuals, property, and wider social interests against various, sudden, and unexpected dangers from the environment which cannot be prevented, but where it's possible to reduce the effect of their adverse consequences. The essence of the organised insurance industry is to establish economic security with the transfer of complementary economic danger to insurance institutions who, for remuneration, provide protection to their clients in the field of economic and social security. Because of the performance of the mentioned specific function in society, the insurance industry assumes the important component of the economic and social life of every country, community, and individual.

The central focus of this diploma thesis is the influence of the country's economy on the development of the insurance industry. With the help of the comparative analysis of the insurance market in the Republic of Slovenia and the Republic of Croatia, the author examines the mutual relationship between the national economy trend and the development of the insurance business of the individual country and with the help of these indicators breaks down the influence of the higher level of economic development on the higher level of insurance industry development in the country. By doing so, the author pursues the aim of this thesis which is to show that the development of the insurance industry is proportional to the economic progress and that higher level of economic development determines the higher level of insurance industry development in the country.

Keywords: insurance, insurance industry, economic trends, Republic of Slovenia, Republic of Croatia

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	9
2	POJEM ZAVAROVALNIŠTVA	13
2.1	Zavarovanje	13
2.1.1	Zavarovanje kot nevidna storitev	13
2.1.2	Opredelitev zavarovanja in vloga zavarovanja v družbi	13
2.1.3	Zavarovanje kot gospodarska dejavnost	15
2.1.4	Zavarovalništvo	16
2.2	Zgodovinski razvoj zavarovalništva v svetu	16
2.3	Vrste zavarovanj	17
2.3.1	Individualna in socialna zavarovanja	18
2.3.2	Premoženjska in osebna zavarovanja	18
2.3.3	Zavarovalne vrste, podskupine in skupine	23
2.4	Zavarovalni trg	25
2.4.1	Udeleženci zavarovalnega trga	25
3	ZAVAROVALNIŠTVO V REPUBLIKI SLOVENIJI	29
3.1	Pravna ureditev zavarovalništva v Republiki Sloveniji	29
3.1.1	Zakon o zavarovalništvu	29
3.2	Agencija za zavarovalni nadzor	31
3.3	Slovensko zavarovalno združenje GIZ	32
3.4	Makroekonomska slika Republike Slovenije v letu 2014	33
3.4.1	Bruto domači proizvod	34
3.5	Zavarovalna dejavnost v letu 2014	35
3.5.1	Osnovne značilnosti slovenskega zavarovalnega trga v letu 2014	35
3.5.2	Struktura zavarovalnega trga glede na tržne deleže zavarovalnic	38
3.5.3	Struktura zavarovalnega trga glede na zavarovalne vrste	41
3.5.4	Zaposleni v letu 2014	43
4	ZAVAROVALNIŠTVO V REPUBLIKI HRVAŠKI	44
4.1	Pravna ureditev zavarovalništva v Republiki Hrvaški	44
4.1.1	Zakon o zavarovanju (Zakon o osiguranju)	44
4.1.2	Zakon o obveznem zavarovanju v prometu (Zakon o obveznim osiguranjima u prometu)	45
4.2	Hrvaška agencija za nadzor finančnih storitev	46
4.3	Hrvaški zavarovalni urad	47
4.4	Makroekonomska slika Republike Hrvaške v letu 2014	48
4.4.1	Bruto domači proizvod	49
4.5	Zavarovalna dejavnost v letu 2014	49
4.5.1	Osnovne značilnosti hrvaškega zavarovalnega trga v letu 2014	50
4.5.2	Struktura zavarovalnega trga glede na tržne deleže zavarovalnic	53

4.5.3	Struktura zavarovalnega trga glede na zavarovalne vrste.....	56
4.5.4	Zaposleni v zavarovalnicah	58
5	PRIMERJAVA ZAVAROVALNIŠTVA V REPUBLIKI SLOVENIJI IN REPUBLIKI HRVAŠKI.....	59
5.1	Splošna primerjava zavarovalnega trga v Republiki Sloveniji in Republiki Hrvaški.....	59
5.2	Primerjava makroekonomskega stanja in razvitosti Republike Slovenije in Republike Hrvaške.....	59
5.2.1	Primerjava gibanja bruto družbenega prihodka	60
5.2.2	Primerjava prebivalstva	61
5.2.3	Primerjava gibanja BDP-ja na prebivalca.....	61
5.3	Primerjalna analiza zavarovalništva v Republiki Sloveniji in Republiki Hrvaški.....	62
5.3.1	Primerjava gibanja letne zavarovalne premije v odnosu z gibanjem BDP-ja	62
5.3.2	Primerjava razvoja zavarovalništva glede na kazalce razvitosti zavarovanja	63
6	SKLEP	70
6.1	Ovrednotenje postavljenih hipotez.....	70
7	LITERATURA	73

KAZALO TABEL

Tabela 3.1:	Lastništvo in portfelj dejavnih družb na slovenskem zavarovalnem trgu v letu 2014	36
Tabela 3.2:	Tržni delež zavarovalnic v Republiki Sloveniji v letu 2014	38
Tabela 3.3:	Struktura zavarovalne premije po zavarovalnih vrstah v Republiki Sloveniji.....	41
Tabela 4.1:	Lastništvo in portfelj dejavnih družb na hrvaškem zavarovalnem trgu v letu 2014	51
Tabela 4.2:	Tržni delež zavarovalnic v Republiki Hrvaški v letu 2014	53
Tabela 4.3:	Struktura zavarovalne premije po zavarovalnih vrstah v Republiki Hrvaški.....	56
Tabela 5.1:	Gibanje makroekonomskih kazalcev in letne zavarovalne premije v Republiki Sloveniji.....	60
Tabela 5.2:	Gibanje makroekonomskih kazalcev in letne zavarovalne premije v Republiki Hrvaški	60
Tabela 5.3:	Primerjava zavarovalne gostote na zavarovalnih trgih	64
Tabela 5.4:	Primerjava zavarovalne penetracije na zavarovalnih trgih	66
Tabela 5.5:	Primerjava deleža premoženjskih in življenjskih zavarovanj na zavarovalnem trgu	68

KAZALO GRAFOV

Graf 3.1: Tržni delež prvih petih zavarovalnic v Republiki Sloveniji	40
Graf 3.2: Struktura zavarovalne premije po zavarovalnih vrstah v Republiki Sloveniji	43
Graf 4.1: Tržni delež prvih petih zavarovalnic v Republiki Hrvaški	55
Graf 4.2: Struktura zavarovalne premije po zavarovalnih vrstah v Republiki Hrvaški	58
Graf 5.1: Primerjava rasti BDP-ja na prebivalca med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško	61
Graf 5.2: Primerjava zavarovalne gostote na zavarovalnih trgih	65
Graf 5.3: Primerjava deleža skupne bruto obračunane premije v državnem BDP-ju	67
Graf 5.4: Primerjava deleža premoženjskih in življenjskih zavarovanj	68

SEZNAM KRATIC

AZN – Agencija za zavarovalni nadzor

BDP – Bruto domači proizvod

EIOPA – European insurance and occupational pensions authority

EU – Evropska unija

HANFA – Hrvatska agencija za nadzor finansijskih usluga

HUO – Hrvatski ured za osiguranje

RH – Republika Hrvaška

RS – Republika Slovenija

SZZ – Slovensko zavarovalno združenje GIZ

UMAR – Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj

1 UVOD

Varnost je ena temeljnih prvin človeškega življenja in ena najpomembnejših človeških potreb. Kot taka je nujni pogoj za razvoj kogar koli in česar koli. Še več, potreba po varnosti je nenadomestljiva okoliščina, ki na področju človekovega dela in ustvarjalnosti omogoča delovanje, napredek in razvoj (Žnidarič 2004, 1. pogl.).

Na področju zagotavljanja materialne razsežnosti varnosti pomembno vlogo predstavlja tudi zavarovalništvo. Boncelj (Boncelj v Žnidarič 2004, 51) definira gospodarsko varnost kot »gotovost, da bo gospodarska nevarnost, ki ji je komplementarna, odpravljena z zavarovanjem v njeni gospodarski posledici, ali rečeno drugače, da bo z uresničevanjem gospodarske nevarnosti nastala škoda, nadomeščena z zavarovanjem.« To pomeni jamčiti vrnitev v prvotno stanje oziroma ponovno vzpostavitev stanja, kot da do neželenih posledic škodnega dogodka ni prišlo (Žnidarič 2004, 51).

Kot posebna vrsta organizirane zaščite pred nevarnostmi se je zavarovanje v Evropi resnično razcvetelo v zadnjih dveh stoletjih, predvsem kot odziv na spremenjene gospodarske razmere, ki so bile posledica dinamičnega tehničnega in družbenoekonomskega napredka. Vzporedno z razvojem so bile ustvarjene nove nevarnosti, ki so ogrožale obstoj človeka in njegovo premoženje, s čimer je bilo postavljeno izhodišče za oblikovanje širšega družbenega pristopa k sistematizaciji varnosti z zavarovanjem in zavarovalništvom kot specifično gospodarsko in družbeno dejavnostjo (Ivanjko 2009, 23). Zavarovalna dejavnost je tako »poklicana, da ločuje finančno in socialno varnost od tehničnega napredka in da aktivno sodeluje na področju nevarnosti, ki so posledica temeljitih sprememb na področju ekonomije, politike, tehnike in medicine« (Ivanjko in drugi 1999, 23).

Zavarovalništvo dandanes kljub površinskemu razumevanju predstavlja »nepogrešljivega spremljevalca človeka kot posameznika in družbe kot celote« (Ivanjko v Pavliha 2000, 15) ter s tem »sredstvo za doseganje pozitivnih učinkov na ekonomskem in socialnem področju« (Ivanjko 2009, 23).

V širšem kontekstu, torej kot del nacionalnega finančnega sistema, zavarovalništvo z akumulacijo denarnih sredstev omogoča vlaganja v razvoj, večjo kontinuiteto produktivnosti in dolgoročni napredek, zato je jasno, da imajo države z razvitim finančnim trgom tudi stabilno in močno gospodarstvo. V razvitih državah tako zavarovalna dejavnost predstavlja

pomembno komponento gospodarskega razvoja, gospodarski razvoj pa je mehanizem, ki poganja nadaljnji razvoj zavarovalništva (Stipić in Stipić 2014, 72).

METODOLOŠKI OKVIR PREUČEVANJA

Cilji diplomskega dela:

Rdeča nit diplomskega dela bo ugotoviti, ali ter v kakšni meri velja univerzalno načelo, da je razvoj zavarovalniške dejavnosti odvisen od dinamike gospodarskih razmer. V ta namen nameravam predstaviti povezanost med razvojem gospodarstva in razvojem sodobnega zavarovalništva ter pri tem ugotoviti, v kolikšni meri se gibanja gospodarske rasti odražajo na razvoju zavarovalništva. V drugem koraku pa nameravam prikazati, da je v gospodarsko naprednejših državah razvitost zavarovalništva višja.

Navedeno bom analizirala s pomočjo primerjalnega pristopa zavarovalniškega trga dveh nacionalnih držav s skupno zgodovino, Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško.

Raziskovalni hipotezi:

H1: Razvoj zavarovalništva je premo sorazmerno povezan z razvojem gospodarstva.

Zastavljeno hipotezo bom dokazovala s preučevanjem vpliva dinamike gibanja osnovnega makroekonomskega indikatorja bruto domačega proizvoda (v nadaljevanju BDP) na gibanje bruto zavarovalne premije, ki predstavlja primarni podatek o razmerah na nacionalnem zavarovalnem trgu. Navedeno razmerje bom preučevala na zavarovalni panogi Republike Slovenije in Republike Hrvaške.

H2: Stopnja razvitosti zavarovalništva je višja v gospodarsko razvitejših državah.

Z makroekonomskim kazalcem BDP na prebivalca bom za začetek določila razvitost gospodarstva v Republiki Sloveniji in Republiki Hrvaški ter primerjalno ugotovila, v kateri le-ta dosega višjo stopnjo. Nato bom za določanje razvitosti zavarovalništva uporabila tri osnovne indikatorje:

- letno zavarovalno premijo na prebivalca;
- delež letne zavarovalne premije v bruto domačem proizvodu;
- delež letne življenjske premije v skupni letni premiji.

Primerjalno bom ugotavljala, ali v hipotezi postavljen korelacijski odnos med spremenljivkami drži.

Raziskovalne metode in tehnike:

- Z uporabo deskriptivne metode bom za začetek predstavila ključne raziskovalne pojme v diplomskem delu.
- V okviru analize primarnih virov bom interpretirala formalne dokumente, relevantne za izbrano področje.
- Analiza sekundarnih virov (knjige, strokovni članki ter besedila z medomrežja) mi bo služila za postavitve teoretičnega izhodišča predmeta raziskovanja.
- Z analizo javno dostopnih statističnih podatkov nameravam ugotoviti stanje preučevanega zavarovalniškega trga in dinamiko gospodarskih kazalcev v določenem obdobju. Glede na razpoložljivost podatkov v času nastajanja diplomskega dela bom analizo zavarovalniške dejavnosti izvedla za poslovno leto 2014 oziroma v delu prikazovanja gibanja spremenljivk bo analiza izvedena v časovnem preseku desetih let, od 2005 do 2014.

V diplomskem delu predstavljena zavarovalna dejavnost temelji na podatkih, zbranih s strani Slovenskega zavarovalnega združenja. Statistične podatke o zavarovalni dejavnosti v Republiki Sloveniji zbirata tako Agencija za zavarovalni nadzor (v nadaljevanju AZN) kot Slovensko zavarovalno združenje (v nadaljevanju SZZ) z eno razliko. AZN zbira le podatke o dejavnosti zavarovalnic, ki na našem ozemlju delujejo po Zakonu o zavarovalništvu, kar v praksi pomeni, da podatki ne vsebujejo performansa podružnic tujih zavarovalnic, registriranih na našem ozemlju, prav tako tudi ne delovanja Sklada obrtnikov in podjetnikov, ki svojim članom nudi življenjska zavarovanja, vendar ni obravnavan kot zavarovalnica. Ti podatki tako ne izražajo popolne slike o celotni zavarovalni dejavnosti na slovenskem trgu. Poročila SZZ pa po drugi strani vsebujejo podatke vseh pravnih oseb, ki se v Sloveniji ukvarjajo z zavarovalno dejavnostjo, zato bodo ti podatki merodajni za naše delo. Kot glavni vir podatkov za prikaz zavarovalne dejavnosti v Republiki Hrvaški prav tako predstavlja Hrvaški urad za zavarovanje.

- S primerjalnim pristopom bom ugotavljala podobnosti in razlike med zavarovalništvom v Republiki Sloveniji in Republiki Hrvaški.

- Z interpretacijo pridobljenih podatkov o zavarovalništvu in indikatorjih razvitosti zavarovalništva v obeh nacionalnih sistemih nameravam v zaključku dela potrditi in/ali ovreči zastavljeni hipotezi.

Struktura diplomskega dela:

Diplomsko delo je sestavljeno iz več poglavij. Uvodni del omogoča vpogled v raziskovalne cilje in vodilne hipoteze raziskovalnega dela ter s tem postavlja osnovno vodilo diplomskega dela. Drugo poglavje je namenjeno teoretskim nastavkom, zato so za začetek predstavljene relevantne opredelitve ter primarni pojmi zavarovalne dejavnosti. Nadaljujem z aplikacijo teoretskega okvira oziroma z orisom zavarovalne dejavnosti v Republiki Sloveniji in s stanjem gospodarstva v preučevanem obdobju – letu 2014, ki je osrednja tema tretjega poglavja. V četrtem poglavju je na enak način razčlenjena zavarovalniška dejavnost v povezavi z ekonomskimi razmerami v istem obdobju v Republiki Hrvaški. Sledi empirični del diplomskega dela ali peto poglavje, ki je posvečeno statistični primerjavi ter vsebinski interpretaciji podatkov obeh nacionalnih sistemov v desetletnem obdobju, v katerem je moč identificirati odnose med odvisnimi in neodvisnimi spremenljivkami. V zadnjem, sklepnem poglavju so predstavljene primerjalne ugotovitve raziskovanega cilja ter ovrednotenje hipotez.

2 POJEM ZAVAROVALNIŠTVA

2.1 ZAVAROVANJE

2.1.1 Zavarovanje kot nevidna storitev

Zavarovanje ima v družbi dostikrat negativno konotacijo in velja za navidezno storitev. Namreč samo po sebi ni otipljivo blago, temveč nevidna storitev, ki za razumevanje zahteva temeljito pojasnitev in razlago. S sklenitvijo zavarovalne pogodbe zavarovanec preide iz stanja gospodarske nevarnosti v stanje gospodarske varnosti. Pri tem je dejanska vsebina sklenjenega zavarovanja zagotovitev gospodarske varnosti. Povedano drugače, s plačilom zavarovalne premije zavarovalec pridobi listino, to je zavarovalno polico, ki sklenitelju zagotavlja, da bo ob morebitnem škodnem dogodku prejel ustrezno protistoritev, konkretnije ustrezno odškodnino ali zavarovalno vsoto. S tem se nevidnost zavarovalne storitve materializira in postane konkretna (Flis 1999, 42).

2.1.2 Opredelitev zavarovanja in vloga zavarovanja v družbi

Etimološki pomen besede zavarovanje tiči v zagotavljanju varnosti pred določenim dogodkom ali dejstvom (Ivanjko in drugi 1999, 10).

Najbolj osnovno lahko zavarovanje opredelimo kot specifična dejavnost organiziranja zaščite širše družbene skupnosti pred najrazličnejšimi nevarnostmi, zavarovalništvo pa predstavlja institucionalni in organizacijski vidik zavarovalne dejavnosti (Ivanjko in drugi 1999, 10).

Definicij zavarovanj je seveda veliko. Na našem področju je najbolj razširjeno opredelitev zavarovanja postavil dr. Boncelj (1983, 13) »Zavarovanje je ustvarjanje gospodarske varnosti z izravnavanjem gospodarske nevarnosti«.

Cilj zavarovanja je torej ustvarjanje gospodarske varnosti, kar v zavarovalnem besedišču pomeni »gotovost, da bo morebitna škoda nadomeščena z zavarovanjem« (Boncelj 1983, 181), pot za dosego navedenega cilja pa je izravnavanje nevarnosti (Boncelj 1983, 13).

Povzeto po Bijeliću (1998, 5–6), osnovno funkcijo zavarovanja izluščimo v izravnavi ali drugače rečeno v porazdelitvi posledic številnih tveganj, ki jim je izpostavljen zavarovanec kot posameznik, na skupino zavarovancev. Le tako so posledice škodljivega dogodka

posameznika atomizirane, oškodovancu pa je zagotovljeno ustrezno nadomestilo za utrpelo škodo.

Z zavarovanjem nevarnostni subjekt (posameznik ali podjetje) prenese nevarnost, ki ga potencialno ogroža na zavarovalnico in se na tak način razbremeni nevarnosti. S sklenjenim zavarovanjem nevarnost prevzame zavarovalnica in ni več v domeni nevarnostnega subjekta (Boncelj 1983, 183–185).

Zavarovanje tako predstavlja obliko preventivnega zagotavljanja varnosti, katerega namen ni preprečiti nastanek škodnega dogodka, temveč omiliti in odpraviti nastanek škodljivih posledic (Ivanjko 2009, 26).

Kot pomembne vzporedne funkcije zavarovanja, ki so tesno povezane s samim bistvom zavarovanja, pa Boncelj (1983, 187–195) navaja:

- odstranjevanje motenj v gospodarskem funkcioniranju, kar pomeni, da zavarovanje posredno ali neposredno preprečuje, da bi motnja, ki je nastala zaradi škodnega dogodka na gospodarskem subjektu, povzročila motnjo v gospodarskem funkcioniranju in s tem potencialno motnjo v funkcioniranju narodnega gospodarstva;
- ohranjanje nepretrganosti narodno gospodarskega procesa, saj vsaka škoda na gospodarskem subjektu lahko sproži vrsto drugih, posrednih škod v narodno gospodarskem procesu, ravno zavarovanje pa omogoča neprestano varovanje in kontinuiteto v delovanju narodno gospodarskega procesa;
- ohranjanje življenjske ravni, ki zagotavlja fizično in gospodarsko celovitost ljudi ali posameznikov, saj po eni strani omogoča, da prizadeti ne padejo v breme socialnemu skrbstvu ali javni dobrodelnosti, po drugi strani pa ohranja kupno moč zavarovalcev in s tem posredno vzdržuje obstoječo raven produkcije ter nepretrgani narodno gospodarski proces.

Ob navedenih vzporednih funkcijah zavarovanja Pavliha in drugi (2007, 37) izpostavijo tudi funkcijo nalaganja v varne sklade, saj gledano skozi prizmo makroekonomskega vidika zavarovalništvo predstavlja prodajo zavarovalnih storitev, ki je po eni strani namenjena varčevanju, po drugi pa akumulaciji prihrankov ter njihovem usmerjanju v naložbe. Iz tega vidika zavarovanje predstavlja pomemben del državnega finančnega sistema, ki z zbiranjem in koncentracijo prihrankov omogoča investicije in z njim povezan gospodarski razvoj.

Večina avtorjev se strinja, da je vloga zavarovalništva v današnjem času predvsem v zagotavljanju nespremenjenega življenjskega standarda, pri čemer velja, da več zavarovanja omogoča višji standard, na način, da ljudem zagotavlja obvladovanje večjega števila med seboj različnih oblik nevarnosti (Žnidarič 2004, 94).

2.1.3 Zavarovanje kot gospodarska dejavnost

Zavarovanje je ena temeljnih gospodarskih panog, ki ima s sebi lastnim poslanstvom in z opravljanjem specifičnih nalog posebno vlogo v narodnogospodarskem procesu (Boncelj v Flis 1999, 51).

Osnovni namen zavarovanja je ustvarjanje ekonomske varnosti, ki je organizirano po načelih podjetniške pridobitnosti, saj je tako kot ostale gospodarske dejavnosti osredotočena na ustvarjanje dobička v domeni prodaje organizirane obrambe pred nepričakovanimi nevarnostmi, ki jih ni moč preprečiti, možno pa je ublažiti njihove posledice (Ivanjko in drugi 1999, 11–12).

Bistvene posebnosti zavarovalne dejavnosti, s katerimi se diferencira od ostalih gospodarskih dejavnosti, Flis (1999, 34–51) vidi v:

- zavarovanje je edina gospodarska dejavnost utemeljena na gospodarski nevarnosti, za katero je bistvena predpostavka negotovost uresničitve gospodarske škode, kar pomeni, da je gospodarska škoda po eni strani verjetna, po drugi strani pa ni nujna;
- osnovana je na uveljavljanju zakona velikih števil oziroma predvideva in potrebuje množičnost zavarovanja proti enakim ali podobnim nevarnostim, saj ravno t. i. zakon množičnosti predstavlja pogoj za čim boljše izravnavanje nevarnosti;
- zavarovanje predstavlja gospodarska dejavnost, ki temelji na načelu vzajemnosti in medsebojne solidarnosti, kar pomeni, da finančna sredstva za zavarovanje prispevajo vsi zavarovanci, povračilo za škodno dogajanje pa prejme le zavarovanec, ki je škodo utrpel, s čimer se konkretno uresničuje načelo vzajemnosti.

Ivanjko (2009, 24) ob tem še posebej opozarja, da ne gre za dejavnost, ki bi sledila zgolj individualnim pridobitnim interesom posameznikov, temveč zavarovalništvo v veliki meri predstavlja partnerja države in družbe kot celote na področju uresničevanja kolektivne in individualne socialne varnosti ljudi.

2.1.4 Zavarovalništvo

Zavarovalništvo oziroma zavarovalstvo je po Bonclju (1983, 17) »celotnost zavarovalnic bodisi individualnega bodisi socialnega zavarovanja kakega narodnega gospodarstva, povezanih med seboj z določenimi načeli v poseben narodnogospodarski organizacijski sistem. Torej ločimo individualno in socialno zavarovalništvo.« Za potrebe našega dela se bomo omejili le na področje individualnega zavarovanja.

»Zavarovalništvo združuje vse institucije individualnega zavarovanja ter je kot takšno poseben narodnogospodarski organizacijski sistem, ki po zavarovalnicah izvaja celotno zavarovanje kot svojo temeljno gospodarsko dejavnost« (Bonclj v Flis 1999, 74). Pri tem ima svojo gospodarsko podlago delovanja v zagotavljanju gospodarske varnosti z izravnavo nevarnosti, družbena podlaga pa je vsebovana, utemeljena in zagotovljena z normativno ureditvijo (Flis 1999, 74).

2.2 ZGODOVINSKI RAZVOJ ZAVAROVALNIŠTVA V SVETU

Zametki sodobnega zavarovalništva segajo daleč v človeško preteklost, ko so ljudje spoznali, da se sami ne morejo zoperstaviti nepredvidljivim naravnim nevarnostim, ki ogrožajo njihovo življenje in premoženje, lahko pa z medsebojno pomočjo omilijo posledice povzročene škode.

Elemente vzajemnega zavarovanja tako najdemo že v zapisih Hamurabijevega zakonika iz 18. stoletja pr. n. št., v katerih je bilo med drugim določeno, da bodo lastniki tovara skupaj nosili stroške izgube tovara, ki bi jo utrpel en sam član karavane, če bi prišlo do roparskega napada. Podobno pravilo, po katerem je bilo potrebno škodo, nastalo na ladji in/ali tovoru, poravnati skupaj, če je bila odstranitev tovara ali dela tovara nujna za preživetje pomorščakov, je veljalo tudi v 3. stoletju pr. n. š. v stari Grčiji (Škufca 2008, 24).

Pojav prvih zavarovanj je torej vezan na razvoj kopenskega predvsem pa pomorskega transporta, v katerem so se že za časa Feničanov začela pojavljati pomorska posojila, ki so kasneje postala pomembna stalnica pri starih Rimljanih in antičnih Grkih. Tako ne preseneča, da velja Sredozemlje za zibelko evropskega zavarovalništva, pomorstvo pa za gonilno dejavnost razvoja instituta zavarovanj (Šker 2010, 6).

Začetek zavarovanja v današnjem pomenu besede lahko postavimo v leto 1347, ko je bila v Genovi izdana prva zavarovalna polica, ki se nanaša na pomorsko zavarovanje. Sledili so prvi pomembni zakonodajni akti na področju zavarovanja, ravno tako vezani na pomorstvo.

Najobsežnejši zakon o pomorskem zavarovanju je bil izdan leta 1435 v Barceloni. Za enega najstarejših zavarovalnih predpisov velja tudi Dubrovniški zakon o pomorskem zavarovanju iz leta 1562, Dubrovniku pa tako pripada pomembno mesto v zgodovini pomorskega zavarovanja (Žnidarič 2004, 78–79).

Prva zavarovalnica je bila ustanovljena v Parizu leta 1668, ki se je prav tako ukvarjala s pomorskim zavarovanjem (Pavliha in Simoniti 2007, 41).

Z začetkom poslovanja s t. i. novim svetom se je utež pomorskega poslovanja in razvoja zavarovalništva premaknila s Sredozemskega morja na Atlantski ocean in s tem v London, kjer so se konec 17. stoletja v kavarni g. Lloyda zbirali in združevali trgovci s ciljem prevzemanja delov posameznih tveganj proti plačilu premije. Tako je kot t. i. konzorcij zasebnih zavarovateljev (Pavliha in Simoniti 2007, 41) nastal svetovno znani Lloyd's (Šker 2010, 6).

V severni Evropi so največjo nevarnost predstavljali požari, ki so ogrožali lesene hiše, kar je posledično omogočalo razvoj osnovnih prvin požarnega zavarovanja. Razmah te vrste zavarovanja pa je povzročil katastrofalen požar v Londonu 1666. leta, ki mu je sledila ustanovitev zavarovalnice proti požarnim nevarnostim 1680. leta (Šker 2010, 6).

Škufca (2008, 26) zato pravi, da je »pomorsko zavarovanje romanskega izvora, požarno zavarovanje pa germanskega«.

Razcvet zavarovanja in pojava celovite zavarovalne zakonodaje je v 19. in 20. stoletju omogočil silovit razvoj industrijske dejavnosti in družbe (Žnidarič 2004, 79).

2.3 VRSTE ZAVAROVANJ

Na današnji stopnji družbenega in tehničnega razvoja lahko rečemo, da se je zavarovanje prikradlo v vse pore človekovega in družbenega življenja ter delovanja. Spekter delovanja zavarovalne dejavnosti je izredno širok in raznovrsten. V razvitih družbah velja, da je možno zavarovati praktično kar koli, za kar obstaja obojestranski interes zavarovanca in zavarovalca. Heterogenost zavarovanj pa posledično omogoča množico meril za ureditev in klasifikacijo zavarovanj.

Delitev zavarovanj je skoraj toliko kot avtorjev, v delu pa se bomo osredotočili le na tisti dve najbolj univerzalni, ki sta relevantni za pričujoče delo:

- glede na zagotavljanje zasebnega ali javnega interesa zavarovanja ločimo dve globalni veji zavarovanja: individualno in socialno zavarovanje;
- glede na predmet zavarovanja oziroma kaj ali koga zavarujemo, ločimo premoženjsko in osebno zavarovanje.

2.3.1 Individualna in socialna zavarovanja

Boncelj ostro razlikuje dve mogočni veji zavarovanj, individualno in socialno zavarovanje, obe z izrazitim pomenom na narodno gospodarstvo. Navedena delitev temelji na merilu »čigave potrebe po gospodarski varnosti zadovoljuje posamezna globalna veja zavarovanja« (Boncelj v Flis 1999, 52).

Individualno zavarovanje, ali tudi pogodbeno (premijsko) zavarovanje, se osredotoča na varovanje in zadovoljevanje potreb fizičnih ali pravnih oseb, po gospodarski varnosti, po drugi strani pa »socialno zavarovanje zadovoljuje potrebo po gospodarski varnosti celotni družbeni skupini« (Flis 1999, 52). Sklenitev individualnih zavarovanj tako temelji izključno na svobodni presoji posameznikov in njihovi odločitvi o vstopu v zavarovalno razmerje (razen v primeru obveznih zavarovanj). Pri socialnem zavarovanju pa, kot prepozna Hax, je »varstvo gospodarsko šibkejših slojev prebivalstva pred spremenljivo usodo življenja v tako pomembnem javnem interesu, da se lahko uresničuje s prisilo« (Hax v Flis 1999, 53).

Zaključimo lahko, da so individualna zavarovanja predvsem prostovoljna, medtem ko so socialna zavarovanja obvezna (Flis 1999, 53).

Za potrebe pričujočega dela se bomo omejili le na individualna zavarovanja.

2.3.2 Premoženjska in osebna zavarovanja

Funkcija premoženjskega zavarovanja je ohranjanje bogastva in pričakovanega dohodka. Odločitev zanj je motivirana predvsem z željo ohranjanja doseženega življenjskega standarda glede na lastno percepcijo tveganj. Nasprotno pa življenjska zavarovanja odražajo željo, zagotoviti si dohodek za čas upokojitve ter zapustiti določena sredstva svojim zanamcem (Štiblar in Šramel 2008, 212).

2.3.2.1 Premoženjska zavarovanja

Premoženjska zavarovanja ali drugače imenovana škodna zavarovanja najlažje opredelimo kot zavarovanja, vezana na premoženje (Ivanjko 2009, 188). Njihov namen je povrnitev nastale škode na premoženju zavarovanca, če bi prišlo do nastanka zavarovalnega primera (Pavliha in Simoniti 2007, 170).

Ivanjko (2009, 43) premoženjska zavarovanja ločuje na »zavarovanje stvari, pri katerem je predmet zavarovanja stvar, in na zavarovanje čistih premoženjskih pravic, pri katerem je predmet zavarovanja t. i. čista premoženjska pravica, kot so npr. zavarovanje pred splošno ali poklicno odgovornostjo, odgovornost lastnikov oziroma imetnikov vozil ...«.

Za skupino premoženjskih zavarovanj veljajo naslednja načela (Ivanjko 2009, 188):

- škodni dogodek mora biti negotov, nenameren ter nenaden;
- prepoved t. i. dvojnega zavarovanja oziroma sklepanja več zavarovalnih pogodb za zavarovanje istega predmeta na polno vrednost;
- prepoved obogatitve, kar pomeni, da se v premoženjskem zavarovanju nihče ne sme obogatiti na račun zavarovanja;
- škoda je s strani zavarovalnice poravnana po načelu ekvivalentnosti in praviloma v denarnem znesku.

V zavarovalništvu glede na nastanek zavarovanja in način urejanja zavarovalnega razmerja premoženjska zavarovanja ločujemo na prostovoljna in obvezna zavarovanja (Ivanjko 2009, 44).

2.3.2.1.1 Prostovoljna zavarovanja

Prostovoljna zavarovanja so vsa zavarovanja, ki jih zavarovanec (posameznik ali pravna oseba) prostovoljno sklepa z zavarovateljem (zavarovalnica). Poudarjeno je torej svobodno kreiranje zavarovalnega razmerja (Žnidarič 2004, 148), v katerem se zavarovalec po svoji prosti volji in na podlagi lastne gospodarske presoje (Pavliha in Simoniti 2007, 210) v sodelovanju z zavarovalnico odloča o vrsti zavarovanja.

Pri tem pa je pomembna predvsem sposobnost lastne identifikacije nevarnih okoliščin za določen objekt ali osebo ter vedenje o možnostih za takšno (za)varovanje (Žnidarič 2004, 148).

Prostovoljna zavarovanja so po svojem obsegu v današnji družbi daleč prevladujoča.

2.3.2.1.2 Obvezna (prisilna) zavarovanja

Obvezna ali prisilna individualna zavarovanja, ki jih Pavliha in Simoniti (2007, 210) označujeta kot »fenomen sodobnega gospodarstva« so vzpostavljena na najbolj tveganih in nevarnih področjih posameznikovega življenja. V zadnjih dveh desetletjih so pri nas doživela pravi razcvet, najprej z obveznimi zavarovanji vozil, v zadnjem času pa pomen pridobivajo obvezna zavarovanja poklicne odgovornosti in ekološka zavarovanja (Pavliha in drugi 2007, 210).

Za razliko od prostovoljnih zavarovanj, obvezno, torej prisilno zavarovalno razmerje nastane na podlagi zakonskega predpisa, s katerim se, po besedah Ivanjka (2009, 224) izključuje svobodna odločitev zavarovalca oziroma zavarovalnice, da stopita v zavarovalno razmerje«. Obvezna zavarovanja »običajno nastanejo na podlagi sklenjene pogodbe o obveznem zavarovanju ali pa na podlagi nastanka določenega dejstva, za katerega zakon predpisuje začetek zavarovalnega kritja« (Ivanjko 2009, 224).

Te vrste zavarovanj imajo dvojno funkcijo – zagotoviti oškodovanim osebam nadomestitev škode kljub nezmožnosti povzročitelja in hkrati varovati povzročitelja pred izgubo celotnega premoženja (Ivanjko 2009, 223).

Najbolj razširjena delitev obveznih individualnih zavarovanj je glede na predmet zavarovanj, pri čemer ločimo pet skupin (Ivanjko 2009, 224):

- obvezna zavarovanja v prometu;
- obvezna zavarovanja poklicne odgovornosti;
- obvezna kreditna zavarovanja organizatorjev potovanj;
- obvezna ekološka zavarovanja ter
- obvezna nezgodna in življenjska zavarovanja, razen obveznih nezgodnih zavarovanj v prometu.

2.3.2.2 Osebna zavarovanja

Osebna zavarovanja so po svoji naravi vsotna zavarovanja s funkcijo zavarovanja udeleženca v zavarovalnem razmerju (Pavliha in drugi 2007, 182), pri katerih »cilj ni nadomestilo škode, temveč izplačilo določene, vnaprej opredeljene zavarovalne vsote« (Ivanjko 2009, 214).

Znotraj osebnih zavarovanj poznamo dve večji skupini, življenjsko zavarovanje in nezgodno zavarovanje (Ivanjko 2009, 45).

2.3.2.2.1 Življenjska zavarovanja

»Življenjsko zavarovanje je zavarovanje človekovega življenja za primer pogodbenega dogodka in za obdobje, za katero je zavarovanje sklenjeno« (Bijelić 1998, 214).

Ivanjko (2009, 205) vidi vlogo življenjskih zavarovanj kot »najbolj raznovrstno in heterogeno ter fleksibilno«, saj se z njimi zadovoljuje širok nabor funkcij posameznikovega življenja ter njemu in bližnjim tako »omogoča organiziranje lastnega sistema socialne varnosti, ki je prilagojen okoliščinam, v katerih posameznik živi« (Ivanjko 2009, 205).

Življenjska zavarovanja poleg osnovne funkcije zavarovanja človeškega življenja in njegove integritete hkrati opravljajo tudi funkcijo dolgoročnega varčevanja tako posameznika kot prebivalstva. Ravno izpostavljena varčevalna in dolgoročna finančna komponenta življenjskih zavarovanj zagotavlja uresničevanje socialne varnosti posameznika in širše družbe. Posledično so ta vrsta zavarovanj po svoji »socialni, politični in gospodarski funkciji najvažnejša zavarovalna panoga« (Ivanjko in drugi 1999, 64), ki predstavlja »t. i. tretje sidro v sistemu socialne varnosti starejših oseb« (Ivanjko in drugi 1999, 64).

Zaradi navedenih funkcij življenjska zavarovanja v zavarovalni praksi razvitih evropskih držav predstavljajo najbolj pogosto obliko zavarovanja (Ivanjko 2009, 209).

Drugače pa je v nacionalnih sistemih z močno razvitim državnim socialnim varstvom, kjer prebivalci ne čutijo potrebe po lastnem organiziranju socialne zaščite, kar omejuje razvoj življenjskega zavarovanja. S krčenjem socialne varnosti, ki jo zagotavlja država, in prenosom dela socialnih obveznosti na posameznika pa pridobivajo življenjska zavarovanja svoj pomen, zasebni sektor pa potencial za svojo rast.

Bistvo življenjskih zavarovanj je zavarovanje življenja zavarovanca, kar v praksi pomeni dogovor zavarovalnice in zavarovanca o izplačilu sporazumno določene enkratne vsote ali rente upravičencu zavarovanja v primeru smrti ali doživetja dogovorjenega datuma zavarovanca (Ivanjko 2009, 211).

Glede na način izplačila zavarovalnine tako diferenciramo kapitalsko življenjsko zavarovanje, pri katerem je dogovorjena zavarovalna vsota izplačana v enkratnem znesku, in rentno

zavarovanje, pri katerem zavarovalnica izplačuje dogovorjeno zavarovalno vsoto ponavljajoče v obliki rente (Budimir 2008, 31).

V odvisnosti od zavarovalčevega doživetja ali smrti določenega datuma, življenjska zavarovanja delimo na (Ivanjko 2009, 45):

- zavarovanja za primer smrti; pri katerih zavarovalnica izplača dedičem ali upravičencu medsebojno dogovorjeno zavarovalno vsoto, katerih namen je zagotoviti sredstva določeni osebi v primeru smrti zavarovanca;
- zavarovanja za primer doživetja; namen zavarovalca je zagotoviti si sredstva za prihodnje obdobje, predvsem za starost;
- mešana življenjska zavarovanja, ki se sklepajo hkrati za primer smrti in za primer doživetja in v katerih je najbolj poudarjen varčevalni značaj zavarovanja. Posledično je ta vrsta zavarovanj tudi najbolj razširjena oblika življenjskih zavarovanj (Ivanjko in drugi 1999, 65).

Vse navedene oblike življenjskih zavarovanj je možno skleniti v obliki naložbenega življenjskega zavarovanja, pri čemer zavarovalci nase prevzamejo naložbeno tveganje. To pomeni, da se zavarovalna vsota spreminja glede na indeks, na katerega je zavarovanje vezano. Pri tem je najpogostejša vezava na borzi indeks oziroma na indeks naložbenega portfelja, ki ga oblikuje zavarovalnica sama (Budimir 2008, 36).

2.3.2.2.2 Nezgodna zavarovanja

V primeru nezgodnega zavarovanja se zavarovalnica zaveže, da bo zavarovalcu ali s strani zavarovalca določeni drugi osebi izplačala zavarovalno vsoto, če bo med trajanjem zavarovanja nastopila smrt ali invalidnost kot posledica nezgode (Ivanjko 2009, 45–46).

Nezgodno zavarovanje je najbolj pogosta oblika dodatnega zavarovanja. Pavliha in drugi (2007, 182) ugotavljajo, da nezgodna zavarovanja po svojih karakteristikah dejansko pripadajo skupini premoženjskih zavarovanj, kamor jih uvršča tudi zakon o zavarovalništvu, medtem ko jih obligacijski zakonik še vedno uvršča med osebna zavarovanja, saj gre v osnovi za vsotna zavarovanja, pri katerih je predmet zavarovanja oseba (Bijelić 1998, 59).

2.3.3 Zavarovalne vrste, podskupine in skupine

Glede na smernice Evropske unije, ki so jih države članice prevzele v svoji zakonodaji (Pavliha in drugi 2007, 50–57), se zavarovalni produkti načeloma delijo na 24 zavarovalnih vrst, ki so razvrščene v osem zavarovalnih podskupin, in dve poglavitni skupini, to sta premoženjska in življenjska zavarovanja (Pavliha in drugi 2007, 68).

2.3.3.1 Zavarovalne vrste

Zavarovanja se glede na sorodnost nevarnosti (rizikov), ki jih krijejo, delijo v naslednje zavarovalne vrste (Pavliha in drugi 2007, 69–70):

- nezgodno zavarovanje, vključno z zavarovanjem nesreč pri delu in poklicnih obolenj;
- zdravstveno zavarovanje: krije stroške zdravstvenih storitev ali izplačilo denarnih nadomestil v primeru poškodbe ali bolezni;
- zavarovanje kopenskih vozil: krije škode ali izgubo kopenskih vozil;
- zavarovanje tirnih vozil: krije škode ali izgubo tirnih vozil;
- letalsko zavarovanje: krije škode ali izgubo zrakoplovov;
- zavarovanje plovil: krije škode ali izgubo morskih, rečnih ali jezerskih plovil;
- zavarovanje prevoza blaga: krije škode ali izgube blaga, vključno s prtljago, ne glede na vrsto prevoza;
- zavarovanje požara in elementarnih nesreč: krije premoženjske škode, ki nastanejo zaradi požara, ali drugih naravnih nesreč ter jedrske energije;
- drugo škodno zavarovanje: krije premoženjske škode, ki nastanejo zaradi toče, pozebe, tatvine in drugih, ki niso kriti v okviru zavarovanja požara in elementarnih nesreč;
- zavarovanje odgovornosti pri uporabi vozil: krije vse vrste odgovornosti, ki izhajajo iz kopenskih vozil, vključno s prevozniško odgovornostjo;
- zavarovanje odgovornosti pri uporabi zrakoplovov: krije vse vrste odgovornosti, ki izhajajo iz uporabe zrakoplovov, vključno s prevozniško odgovornostjo;
- zavarovanje odgovornosti pri uporabi plovil: krije vse vrste odgovornosti, ki izhajajo iz uporabe morskih, rečnih in jezerskih plovil, vključno s prevozniško odgovornostjo;
- splošno zavarovanje odgovornosti: krije druge vrste odgovornosti;
- kreditno zavarovanje: krije nevarnost neplačila ali zamude s plačili zaradi nezmožnosti, izvozne kredite, hipotekarne kredite, kmetijske kredite in posojila ter druge kredite in posojila;

- kavcijsko zavarovanje: krije in jamči za posredno ali neposredno izpolnitev obveznosti dolžnikov;
- zavarovanje različnih finančnih izgub: krije finančne izgube, do katerih pride iz različnih razlogov (npr. nezadostni prihodek, slabo vreme, izgubljeni dobiček ...);
- zavarovanje stroškov postopka: krije stroške odvetnikov in druge stroške postopka;
- zavarovanje pomoči: krije pomoč osebam na potovanju ali v drugih primerih odsotnosti od doma;
- življenjsko zavarovanje v ožjem pomenu ali klasično življenjsko zavarovanje;
- zavarovanje za primer poroke oziroma rojstva: izplačilo dogovorjenega zneska v primeru navedenega dogodka;
- življenjsko zavarovanje, vezano na enote investicijskih skladov: je zavarovanje, pri katerem zavarovanec prevzema naložbeno tveganje;
- tontine: zavarovanje, pri katerem se skupina zavarovancev dogovori, da bo skupno kapitalizirala svoje prispevke in tako premoženje razdelila med zavarovance, ki doživijo določeno starost, ali dediče umrlih zavarovancev;
- zavarovanje s kapitalizacijo izplačil: zavarovanje, po katerem zavarovanec prejme izplačila v določenem obdobju in višini, v zameno za plačano premijo;
- zavarovanje izpada dohodka zaradi nezgode ali bolezni, ki ga zavarovalnica ne more odpovedati.

2.3.3.2 Zavarovalne podskupine

Zavarovalne podskupine so združena zavarovanja iz več zavarovalnih vrst in jih razvrstimo v (Pavliha in drugi 2007, 70–71):

- nezgodna in zdravstvena zavarovanja;
- zavarovanja motornih vozil: obvezno nezgodno zavarovanje potnikov, zavarovanje kopenskih vozil, zavarovanje prevoza blaga in zavarovanje odgovornosti pri uporabi motornih vozil;
- pomorska in transportna zavarovanja: obvezno nezgodno zavarovanje potnikov, zavarovanje tirnih vozil, zavarovanje plovil, zavarovanje prevoza blaga in zavarovanje odgovornosti pri uporabi plovil;
- zavarovanje zrakoplovov: obvezno nezgodno zavarovanje potnikov, letalsko zavarovanje, zavarovanje prevoza blaga in zavarovanje odgovornosti pri uporabi zrakoplovov;

- požarna in druga škodna dogajanja: zavarovanje požara in elementarnih nesreč ter druga škodna dogajanja;
- zavarovanje odgovornosti: zavarovanje odgovornosti pri uporabi vseh vrst prevoznih sredstev in splošno zavarovanje odgovornosti;
- kreditna in kavcijska zavarovanja;
- škodna in nezgodna zavarovanja: vsa zavarovanja, razen zdravstvenega zavarovanja, zavarovanja stroškov postopka, zavarovanje pomoči in življenjskih zavarovanj, vključno s tontinami.

2.3.3.3 Zavarovalne skupine

Zavarovanja iz več zavarovalnih vrst so združena v dve osnovni zavarovalni skupini (Pavliha in drugi 2007, 71):

- premoženjska zavarovanja: vključujejo vsa zavarovanja, tudi nezgodna in zdravstvena zavarovanja, razen življenjskih;
- življenjska zavarovanja: vključujejo vse zavarovalne vrste življenjskih zavarovanj.

2.4 ZAVAROVALNI TRG

2.4.1 Udeleženci zavarovalnega trga

Zavarovalni trg nekega nacionalnega prostora sestavljajo različni subjekti, ki se medsebojno prepletajo in ustvarjajo pravno urejena razmerja. V grobem jih ločimo na ponudnike (najbolj pogoste zavarovalnice, pozavarovalnice in drugi zavarovalni subjekti) in uporabnike (množica pravnih in fizičnih oseb, ki potrebujejo gospodarsko varnost), ki zadovoljujejo različne interese in s tem vzpostavljajo zavarovalna razmerja. Kot vmesni člen med ponudniki in uporabniki nastopajo zavarovalni zastopniki in posredniki. Z delovanjem zavarovalniškega trga so tesno povezani regulatorji (država in organi za izvajanje zavarovalnega nadzora), ki s svojimi ukrepi določajo strukturo zavarovalnega trga ter na drugi strani interesna združenja zavarovalnic, ki s svojim udejstvom vplivajo na razvoj zavarovalne dejavnosti (Žnidarič 2004, 77).

2.4.1.1 Zavarovalnice in pozavarovalnice

Ivanjko (2009, 72) zavarovalnico definira kot »gospodarski subjekt, ki se ukvarja z dejavnostjo opravljanja zavarovalnih poslov, katerih vsebina je nudenje storitev, s katerimi se

zagotavlja varnost v družbi pred škodljivimi posledicami določenih dejstev oziroma dogodkov«.

Po Bonclju (1983, 14–15) mora zavarovalnica za uspešno opravljanje zavarovalne dejavnosti vključevati tri prvine:

- svojevrstno organizacijsko strukturo, s katero zagotavlja trdno notranjo urejenost zavarovalnice;
- gospodarsko in pravno samostojnost;
- njena temeljna in edina dejavnost je zavarovanje.

Vendar pa ima vsaka zavarovalnica le omejeno raven lastne izravnalne zmogljivosti, zato nevarnosti, ki presegajo njene ekonomske zmogljivosti, preda v nadaljnjo izravnavo pozavarovalnici (Flis 1999, 91).

Kačar (2010, 12) pravi, da »pozavarovalnica (po)zavaruje presežke rizikov nad obsegom, ki ga zavarovalnica po svojih izračunih lahko krije sama.« Pozavarovanje je po Bonclju (v Flis 1999, 91) »zavarovanje ene zavarovalnice pri drugi glede nekega dela neposredno od nevarnostnega subjekta prevzete konkretne gospodarske nevarnosti«.

2.4.1.2 Zavarovalni in pozavarovalni pool

Nacionalni normativni predpisi načeloma dopuščajo možnost organiziranja oziroma povezovanja več zavarovalnic s ciljem ustanovitve gospodarskega subjekta, ki omogoča kritje nevarnosti potencialnih škod širših razsežnosti npr. odgovornost za jedrsko škodo. To so t. i. zavarovalni ali pozavarovalni pooli, ki so pomemben ekonomski in socialni vzvod države in so zato ustanovljeni z državnimi predpisi (Kačar 2010, 13). V odvisnosti od vrste tveganj, za katerega je pool osnovan, je mogoče ustanoviti pool za zavarovanja ali pool za zavarovanje in pozavarovanje.

2.4.1.3 Zavarovalni zastopniki in zavarovalni posredniki

Na področju prodaje zavarovanj so ključnega pomena zavarovalni zastopniki (agenti) in zavarovalni posredniki (brokerji). Ti kot strokovni sodelavci zavarovalnic opravljajo posle zavarovalnega zastopanja oziroma posredovanja in ne same zavarovalne dejavnosti, kar v praksi pomeni, da ne odgovarjajo za obveznosti iz naslova sklenjenih zavarovalnih pogodb (Kačar 2010, 13). Njihova osnovna naloga je vzpostaviti stik med zavarovalnico in stranko z

namenom sklenitve zavarovalne pogodbe. Pri tem zavarovalni zastopnik zastopa zavarovalnico in opravlja posle sklepanja zavarovanj v imenu in za račun zavarovalnice ter je za svoje delo odgovoren zavarovalnici. Zavarovalni posrednik izbira ponudbe in opravlja posle, povezane s sklenitvijo zavarovanja ter nima pravice sklepati pogodbe. Za svoje delo je odgovoren zgolj stranki (Ivanjko in drugi 1999, 28).

2.4.1.4 Uporabniki

Uporabniki zavarovalnih storitev so pravne in fizične osebe, ki s sklepanjem zavarovalnih pogodb s ponudniki zavarovalnih storitev stopajo v pravno urejena zavarovalna razmerja. Po Bijeliću (1998, 5) je ravno skupnost uporabnikov ali lastnikov zavarovanj pogoj za uresničevanje zaščite. Večje število zavarovancev z vplačili zavarovalne premije namreč omogoča večji sklad za finančno izravnavo škodnih primerov.

2.4.1.5 Zavarovalna združenja

So interesna združenja zavarovalnic, s temeljno nalogo uresničevanja skupnih strokovnih in poklicnih koristi članic. Zavarovalnice preko njih rešujejo tako kolektivna kot individualna strokovna, poslovna in organizacijska vprašanja in v sodelovanju z državnimi organi sprejemajo pogoje za izboljšanje zavarovalne dejavnosti v državi. Združenje pripravlja zbirne podatke o rezultatih poslovanja članic, statistične in finančne podatke ter pripravlja oceno splošnega delovanja zavarovalništva v posamezni državi (Flis 1999, 74–75).

2.4.1.6 Zavarovalni nadzor

Nacionalne države posegajo na trg zavarovalništva s svojo strogo regulatorno vlogo in z normativnimi predpisi opredeljujejo pogoje ustanavljanja, poslovanja, upravljanja in prenehanja delovanja zavarovalnih subjektov. V okviru klasičnega upravnega ali državnega nadzora nad njihovim poslovanjem je navadno z zakonom ustanovljen državni organ, pristojen predvsem za izvajanje preventivnega nadzora v obliki izdaje raznih odredb, dovoljenj in soglasij, pred začetkom poslovanja zavarovalnic in v sodelovanju z drugimi nadzornimi organi države opravlja zunanji nadzor nad področjem (Ivanjko 2009, 128–129). Med cilje državnega zavarovalnega nadzora Farny (v Pavliha in drugi 2007, 119) uvršča »zmanjševanje in odpravljanje nepravilnosti v zavarovanju, varovanje interesov zavarovalcev, omogočanje delovanje zavarovalnega gospodarstva ter izrabljanje zavarovalništva za splošne gospodarske namene«.

Določene oblike nadzora pa izvajajo organi zavarovalnice sami, v okviru notranjega nadzora, s katerim zavarovalnica usklajuje svoje delovanje med aktualno zakonodajo in uresničevanjem lastnih gospodarskih ciljev. Notranji nadzor je urejen s statutom ali internim aktom zavarovalnice, s katerim je vzpostavljena notranja revizija (Ivanjko 2009, 128–129).

3 ZAVAROVALNIŠTVO V REPUBLIKI SLOVENIJI

3.1 PRAVNA UREDITEV ZAVAROVALNIŠTVA V REPUBLIKI SLOVENIJI

Temeljni krovni akt, ki statusno ureja zavarovalniško dejavnost v Republiki Sloveniji, je Zakon o zavarovalništvu 1 (Uradni list RS, št. 93/2015; v nadaljevanju ZZavar-1). Področni zakon, ki ureja specifično vrsto zavarovanja znotraj zavarovalništva, je Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu (Uradni list RS, št. 93/2007 – s spremembami in dopolnitvami; v nadaljevanju ZOZP), Obligacijski zakonik (Uradni list RS, št. 83/2001 – s spremembami in dopolnitvami; v nadaljevanju OZ) pa predstavlja poglobitveni predpis, s katerim je generalno urejeno področje zavarovalne pogodbe¹.

Seveda zavarovalni trg posredno ali neposredno urejajo tudi naslednji predpisi, ki jih je treba uporabljati smiselno (Pavliha in drugi 2007, 45):

- Zakon o gospodarskih družbah-1 (Uradni list RS, št. 42/2006 – s spremembami in dopolnitvami; v nadaljevanju ZGD-1);
- Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (Uradni list RS, št. 126/2007 – s spremembami in dopolnitvami; v nadaljevanju ZFPPIPP);
- Pomorski zakonik (Uradni list RS, št. 26/2001 – s spremembami in dopolnitvami; v nadaljevanju PZ);
- Zakon o obligacijskih in stvarnopравnih razmerjih v letalstvu (Uradni list RS, št. 12/2000 – s spremembami in dopolnitvami; v nadaljevanju ZOSRL);
- Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Uradni list RS, št. 9/1992 – s spremembami in dopolnitvami; v nadaljevanju ZZVZZ);
- Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (Uradni list RS, št. 9/1992 – s spremembami in dopolnitvami; v nadaljevanju ZZVZZ).

3.1.1 Zakon o zavarovalništvu

Prenovljeni Zakon o zavarovalništvu 1 (ZZavar-1) je stopil v veljavo s 1. 1. 2016 in se v strukturi poglavij, oddelkov in odstavkov bistveno razlikuje od predhodnega Zakona o

¹ Zavarovalna pogodba je urejena v 26. poglavju, v čelnih od 921. do 1002 (Obligacijski zakonik, 26. pogl.).

zavarovalništvu (Uradni list RS, št. 13/2000 – s spremembami in dopolnitvami; v nadaljevanju ZZavar), sprejetega leta 2000 (Zzavar vs. Zzavar-1 (1. del), 2016).

Med najpomembnejšimi razlogi za sprejem nove zakonske ureditve je nujnost uskladitve pravnega reda Republike Slovenije s pravnim redom EU in novo smernico Evropskega parlamenta in Sveta 2009/138/ES z dne 25. 11. 2009, imenovano Solventnost II, ki s poudarjenim fokusom na obvladovanju tveganj določa nova pravila solventnosti v delovanju zavarovalnic. Glavni namen nove zakonodaje je tako zagotoviti večjo finančno trdnost in preglednost v poslovanju zavarovalnic, izboljšati sodelovanje med nacionalnimi nadzornimi organi in organi EU in na tak način omogočiti večjo stabilnost enotnega zavarovalnega trga ter primerno zaščito zavarovalcev oziroma potrošnikov (Zzavar vs. Zzavar-1 (1. del), 2016).

Zakon o zavarovalništvu 1 vsebuje 647 členov, s katerimi ureja pogoje za ustanovitev, poslovanje in nadzor zavarovalnic in pozavarovalnic s sedežem v Republiki Sloveniji; nadzor zavarovalniških in pozavarovalniških skupin; reorganizacijo in prenehanje zavarovalnic in pozavarovalnic; pogoje, pod katerimi lahko osebe s sedežem zunaj Republike Slovenije opravljajo zavarovalne posle na območju Republike Slovenije; status, organizacijo in pravila delovanja Agencije za zavarovalni nadzor pri opravljanju pristojnosti in odgovornosti po tem in drugih zakonih ter pogoje za zavarovalno zastopanje in posredovanje (Zakon o zavarovalništvu 1, 1. čl.).

3.1.1.1 Zavarovalni posli in izvajalci zavarovalnih poslov

Zakon v 7. členu zavarovalne posle opredeli kot sklepanje in izvrševanje pogodb o premoženjskem in življenjskem zavarovanju ali pozavarovanju razen socialnih zavarovanj (Zakon o zavarovalništvu 1, 7. čl.).

Kot temeljne izvajalce zavarovalnih poslov zakon imenuje zavarovalnico (Zakon o zavarovalništvu 1, 8. čl.). Edina dovoljena pravnoorganizacijska oblika zavarovalnice je delniška družba, evropska delniška družba ali družba za vzajemno zavarovanje (Zakon o zavarovalništvu 1, 24. čl.).

3.1.1.2 Dejavnost zavarovalnic

Zavarovalnica je (Zakon o zavarovalništvu 1, 8. čl.) pravna oseba, ki na območju Republike Slovenije lahko opravlja zavarovalne posle na podlagi pridobljenega dovoljenja AZN.

Zavarovalnica sme opravljati samo zavarovalne posle posamezne zavarovalne vrste, za katero pridobi dovoljenje AZN, vendar le v eni od zavarovalnih skupin, torej le v življenjskih zavarovanjih ali v premoženjskih zavarovanjih (Zakon o zavarovalništvu 1, 26. čl.). Izjema so (Zakon o zavarovalništvu 1, 26. čl.):

- zavarovalnica, ki opravlja zavarovalne posle v skupini življenjskih zavarovanj, lahko opravlja tudi posle iz zavarovalne vrste nezgodnih in zdravstvenih zavarovanj;
- zavarovalnica, ki opravlja premoženjska zavarovanja, vendar le nezgodna in zdravstvena, tudi zavarovanja iz skupine življenjskih zavarovanj;
- zavarovalnica, ki je 1. 5. 2004 hkrati opravljala zavarovalne posle v zavarovalni skupini življenjskih in premoženjskih zavarovanj, še naprej lahko hkrati opravlja zavarovalne posle kot kompozitna zavarovalnica, pri čemer je nujno ločeno upravljanje življenjskega in premoženjskega zavarovanja.

Na območju Republike Slovenije sme zavarovalne posle opravljati zavarovalnica, registrirana v Republiki Sloveniji, ter zavarovalnica države članice ali podružnica zavarovalnice države članice in zavarovalnice tretje države² ali podružnica zavarovalnice tretje države, ki pridobi dovoljenje Agencije za zavarovalni nadzor za izvajanje zavarovalnih poslov (Zakon o zavarovalništvu 1, 21. čl.).

3.2 AGENCIJA ZA ZAVAROVALNI NADZOR

AZN, s sedežem v Ljubljani, je pravna oseba, ustanovljena na podlagi Zakona o zavarovalništvu s primarnim ciljem nadzorovati in zaščititi zavarovalce, zavarovance in druge upravičence iz zavarovalnih pogodb (Zakon o zavarovalništvu 1, 271).

Pri opravljanju svojih nalog in pristojnosti je samostojna in neodvisna (Zakon o zavarovalništvu 1, 486. čl.). Z delovanjem je začela 1. 6. 2000 (Agencija za zavarovalni nadzor 2016).

AZN opravlja nadzor nad subjekti zavarovalnega trga z namenom preverjanja zakonitosti njihovega poslovanja, predvsem pa skladnost poslovanja s pravili o upravljanju tveganj in drugimi pravili, določenimi z zakonom in sprejetimi predpisi ter sorodnimi zakoni s področja finančnih storitev, ki jih opravlja zavarovalnica (Zakon o zavarovalništvu 1, 277. čl.).

² Tretja država je država, ki ni država članica EU ali država podpisnica sporazuma o ustanovitvi Evropskega gospodarskega prostora (Zakon o zavarovalništvu 1, 9. čl.).

Glavna pristojnost je tako izvajanje nadzora nad poslovanjem zavarovalnic, delujočih na območju Republike Slovenije (Zakon o zavarovalništvu 1, 273–274 čl.), s spremljanjem, zbiranjem in preverjanjem poročil zavarovalnice in drugih oseb, ki so po tem ali drugih zakonih dolžne poročati ali obveščati AZN; z opravljanjem pregledov poslovanja zavarovalnice; z izrekanjem ukrepov nadzora (Zakon o zavarovalništvu 1, 280. čl.).

AZN ima dva glavna organa, strokovni svet, sestavljen iz predsednika in šestih članov, ter direktorja. Imenuje in razrešuje jih Vlada RS na predlog ministra za finance (Kačar 2007, 91).

Direktor AZN organizira in vodi delo ter poslovanje agencije (Zakon o zavarovalništvu 1, 505. čl.), strokovni svet pa odloča o posamičnih zadevah, kot so dovoljenja in soglasja; sprejema predpise in akte; poslovnik AZN; poročilo o stanju na področju zavarovalništva in letno poročilo o svojem delu ter letni načrt dela strokovnih služb (Zakon o zavarovalništvu 1, 501. čl.).

O stanju in razmerah na področju zavarovalništva ter o svojem delu je dolžna poročati Državnemu zboru z letnim poročilom ter posredovati na Evropski organ za zavarovanja in poklicne pokojnine (v nadaljevanju EIOPA)³, poroča in sodeluje pa tudi z Evropsko komisijo (Zakon o zavarovalništvu 1, 489–492 čl.).

3.3 SLOVENSKO ZAVAROVALNO ZDRUŽENJE GIZ

Slovensko zavarovalno združenje GIZ, organizirano kot gospodarsko interesno združenje, je bilo ustanovljeno leta 1992⁴ in predstavlja najvišje zavarovalno strokovno telo v Republiki Sloveniji (Kačar 2010, 14). Preko združenja so zastopani skupni ali posamični interesi članic združenja pri državnih organih ali drugih organizacijah, s ciljem pospeševanja razvoja zavarovalništva v Republiki Sloveniji (Statut slovenskega zavarovalnega združenja, 4. čl.).

Naloge združenja so določene v 16. poglavju ZZavar-1 in statutu, pri tem eno pomembnejših dejavnosti predstavlja izvajanje poslov, predvidenih s sprejetimi mednarodnimi sporazumi o

³Evropski organ za zavarovanja in poklicne pokojnine (*European insurance and occupational pensions authority* – EIOPA) je neodvisno svetovalno telo Evropskemu Parlamentu, Svetu EU in Evropski komisiji na področju zavarovalništva (*European insurance and occupational pensions authority* 2016). Deluje kot vez med nacionalnimi nadzornimi organi s ciljem poenotenja nadzorne zakonodaje in nadzorne prakse (Agencija za zavarovalni nadzor 2016).

⁴ Od ustanovitve do 1997 se je imenovalo Slovenski zavarovalni biro (Slovensko zavarovalno združenje 2016).

zavarovanju lastnikov vozil za škodo, povzročeno tretjim osebam v domačem in tujem prometu (Biro zelene karte) in hkrati predstavlja zavarovalnice v mednarodnih organizacijah zavarovalnic v zvezi s temi posli (Zakon o zavarovalništvu 1, 578. čl.). Opravlja naloge v zvezi s škodnim skladom za izplačilo škod, ki jih povzročijo vozniki neznanih ali nezavarovanih vozil, zrakoplovov ter čolnov; organizira izobraževanja in opravlja preizkuse strokovnega znanja za zavarovalne zastopnike in posrednike (Zakon o zavarovalništvu 1, 578. čl.) ter zbira, obdeluje in objavlja statistične podatke o zavarovalništvu (Slovensko zavarovalno združenje 2016).

Članstvo v združenju je prostovoljno in je konec aprila 2016 štelo 20 članic, med katerimi je vključenih 17 zavarovalnic (upoštevane so tudi podružnice tujih zavarovalnic), Sklad obrtnikov in podjetnikov – SOP (tako imenovano drugo članico) ter obe registrirani pozavarovalnici (Slovensko zavarovalno združenje 2016).

Od zavarovalnic pa v združenju niso vključene le Prva osebna zavarovalnica, d. d., Porsche Versicherungs AG, podružnica v Sloveniji, Agro Zavarovalnica, podružnica v Sloveniji.

3.4 MAKROEKONOMSKA SLIKA REPUBLIKE SLOVENIJE V LETU 2014

Leto 2014 je za Slovenijo pomenilo leto vsesplošnega oživljanja gospodarske klime, leto, v katerem smo po dolgem obdobju beleženja neugodnih kazalcev ponovno zaznali pozitivne premike v gospodarskem razvoju in ustavitev slabšanja materialnega položaja prebivalstva.

Globoka mednarodna finančna in gospodarska kriza leta 2009 ter počasen odziv domače gospodarske politike so v obdobju, ki je sledilo, vplivale na porušenje nekaterih ključnih makroekonomskih razmerij, precejšnjo izgubo delovnih mest in močan upad bruto domačega proizvoda ter s tem pripomogle k vse večjemu zaostajanju Slovenije za ostalimi članicami EU. Vendar pa se razmere v gospodarstvu počasi izboljšujejo (Statistični zavarovalniški bilten 2015, 12).

V letu 2014 je gospodarstvo okrevalo. Z izvedenimi ukrepi domače ekonomske politike, predvsem s sanacijo bančnega sistema, okrepljenim naložbenim delovanjem države in koncem vsesplošnega varčevanja, se je po dveh letih upadanja dvignil BDP. Ta je z 2,6 % dosegel najvišjo rast po začetku krize in celo presegel evropsko povprečje. Okrepila se je rast izvoza, predvsem na račun nekaterih enkratnih izvoznih poslov, s čimer je izvoz postal eden glavnih dejavnikov gospodarske rasti in edini, ki celo presega stanje iz leta 2008 (Poročilo o

razvoju 2015, 15). Šibka gospodarska aktivnost in izrazit padec cen surovin na svetovnem trgu sta imela neposreden učinek na umiritev inflacije oziroma v določenih segmentih celo deflacije (Ekonomsko ogledalo december 2014, 3). Izboljševala se je konkurenčnost slovenskega gospodarstva. Prvič po letu 2008 so bili opazni tudi pozitivni premiki v domači potrošnji.

Sprememba gospodarskega položaja je pozitivno vplivala na trg dela. Zagon gospodarstva je omogočil ustvarjanje novih delovnih mest, število delovno aktivnih se je povečevalo, rahlo pa se je znižalo število registriranih brezposelnih. Povišala se je tudi mesečna bruto plača na zaposlenega, tako v zasebnem kot javnem sektorju (Ekonomsko ogledalo december 2014, 13–14).

Zmanjšala sta se tako državni kot javnofinančni primanjkljaj zaradi bistveno nižje rasti javnofinančnih izdatkov, po drugi strani pa se je povešal državni dolg zaradi povečanja ravni dolga sektorja države (Poročilo o razvoju 2015, 94) in bil z 80,9 % BDP-jem najvišji do takrat. Zadolževanje je bilo namenjeno pokritju primanjkljaja in izboljšanju razmer na mednarodnih finančnih trgih (Poročilo o razvoju 2015, 96).

Ugodnejša splošna ocena slovenskega gospodarskega položaja je prikazana z izbranim indikatorjem.

3.4.1 Bruto domači proizvod

Po petih letih nižjih vrednosti se je v letu 2014 spremenila dinamika BDP in se z ocenjenim obsegom 37,2 mrd EUR najbolj približala ravni iz leta 2008. Z 2,6 % je bila zabeležena najvišja letna rast BDP-ja od začetka gospodarske krize. Okrevanje povezujemo zlasti s krepitvijo izvoza blaga in storitev, spodbujenega z izboljšanjem konkurenčnosti menjalnega sektorja (Poročilo o razvoju 2015, 15). Izvoz, predvsem tehnološko naprednejših proizvodov, si je sicer opomogel kmalu po začetku krize, v letu 2014 pa se je njegova rast še pospešila in je bil edini agregat potrošnje, ki presega raven iz leta 2008 (Poročilo o razvoju 2015, 15). Ostali dejavniki, ki so pomembno prispevali k dvigu BDP-ja, so predstavljali investicije, zlasti v javno infrastrukturo s pomočjo črpanja sredstev Evropske unije (v nadaljevanju EU), povišanje deleža industrijske proizvodnje, predvsem predelovalne dejavnosti, in skromno povečanje zasebne potrošnje, kot posledica povišanja razpoložljivega dohodka gospodinjstev (Poročilo o razvoju 2015, 91).

3.5 ZAVAROVALNA DEJAVNOST V LETU 2014

V nadaljevanju predstavljeni javni podatki SZZ o zavarovalni dejavnosti, determinirani z gibanjem bruto zavarovalne premije, pričajo o tem, da je le-ta v letu 2014 na našem ozemlju še vedno izkazovala skupno negativno rast. Dinamiko nadaljevanja počasnega upadanja agregata zavarovalne premije je zaznati tako pri premiji premoženjskih kot življenjskih zavarovanj. Ob rahlem izboljšanju stanja v gospodarstvu pa pomeni zmanjšanje zavarovalne dejavnosti hkrati nazadovanje njenega deleža v državnem BDP-ju. Skupna premija zavarovalne dejavnosti v letu 2014 znaša 1,94 mrd EUR in je s 5,2 % deležem državnega BDP-ja na najnižji ravni vse od leta 2004 naprej (Statistični zavarovalni bilten 2014, 49).

Pri tem je delež premoženjske premije ustvaril 3,76 %, delež življenjske premije pa 1,44 % skupnega letnega BDP-ja.

Sorazmerno se je skrčila tudi povprečna zavarovalna premija, ki jo je Slovenec potrošil za zavarovanje svojega življenja in lastnine. V letu 2014 je ta znašala 940,07 EUR in je bila občutno nižja od najvišje povprečne zavarovalne premije leta 2010, ko je le-ta zrasla že na 1.023,14 EUR (Slovensko zavarovalno združenje 2016).

3.5.1 Osnovne značilnosti slovenskega zavarovalnega trga v letu 2014

31. 12. 2014 je na našem ozemlju delovalo 14 zavarovalnic, dve pozavarovalnici, Pool za zavarovanje in pozavarovanje jedrskih nevarnosti GIZ, Škodni sklad in Odškodninski urad, ki delujeta pod okriljem Slovenskega zavarovalnega združenja, štiri zavarovalniške skupine, šest podružnic zavarovalnic, registriranih v državah članicah EU, in 692⁵ zavarovalnic iz držav članic EU, ki lahko v Republiki Sloveniji neposredno opravljajo zavarovalne posle. Poleg tega je delovalo še 2008 zavarovalnih zastopnikov, od tega 527 zastopniških družb ter 1481 zastopnikov – samostojnih podjetnikov in 103 zavarovalni posredniki oziroma 93 posredniških družb ter 10 posrednikov – samostojnih podjetnikov (Poročilo Agencije za zavarovalni nadzor 2014, 11).

Število zavarovalnih družb se je v zadnjih letih le rahlo spremenilo. Leta 2013 je prišlo do prevzema premoženja prenosne družbe KD Življenje na prenosno družbo Adriatic Slovenica,

⁵ Od vstopa Republike Slovenije v EU je moč opaziti vztrajno rast števila zavarovalnih družb s sedežem v tujini, ki na našem trgu lahko neposredno opravljajo posle zavarovalne dejavnosti. Dejstvo pa je, da delež aktivnih družb ostaja nekje 15 %, pri čemer realizirana letna premija ne dosega 1 % skupne letne zavarovalne premije na slovenskem trgu (Statistični zavarovalniški bilten 2015, 19).

d. d. Portfelj KD Življenje je tako s 1. 10. 2013 postal del Adriatic Slovenice, d. d. V letu 2014 je dovoljenje za delovanje prejela nova podružnica, Österreichische Hagelversicherung VVaG, Agro Zavarovalnica, podružnica v Sloveniji (Slovensko zavarovalno združenje 2016).

Tabela 3.1: Lastništvo in portfelj dejavnih družb na slovenskem zavarovalnem trgu v letu 2014

Zavarovalnice	Portfelj	Delež tujega kapitala
Adriatic Slovenica, zavarovalna družba, d. d.	kompozitna	0 %
ERGO, življenjska zavarovalnica, d. d.	življenjska	100 %
Generali zavarovalnica, d. d.	kompozitna	100 %
Grawe zavarovalnica, d. d.	kompozitna	100 %
Merkur zavarovalnica, d. d.	kompozitna	100 %
Modra zavarovalnica, d. d.	življenjska	0 %
NLB Vita, d. d.	življenjska	50 %
Prva osebna zavarovalnica, d. d.	kompozitna	32,22 %
SID - Prva kreditna zavarovalnica, d. d.	premoženjska	0 %
Triglav, zdravstvena zavarovalnica, d. d.	kompozitna	0 %
Vzajemna, zdravstvena zavarovalnica, d. v. z.	premoženjska	0 %
Zavarovalnica Maribor, d. d.	kompozitna	0 %
Zavarovalnica Tilia, d. d.	kompozitna	0 %
Zavarovalnica Triglav, d. d.	kompozitna	17,56 %
<i>Pozavarovalnice</i>		
Pozavarovalnica Sava, d. d.	kompozitna	29,60 %
Pozavarovalnica Triglav RE, d. d.	kompozitna	0 %
<i>Podružnice zavarovalnic</i>		
Allianz zavarovalnica, podružnica Ljubljana	premoženjska	100 %
ARAG SE Slovenia	premoženjska	100 %
ERGO zavarovalnica, podružnica v Sloveniji	kompozitna	100 %
Oesterreichische Hagelversicherung VVaG, podružnica v Sloveniji	premoženjska	100 %
Porsche Versivherungs Aktiengesellschaft, Podružnica Slovenija	premoženjska	100 %
Wiener Städtische zavarovalnica, podružnica v Sloveniji	kompozitna	100 %

Vir: Statistični zavarovalniški bilten (2015, 3. pogl.); Agencija za zavarovalni nadzor (2016).

Iz tabele 3.1 lahko razberemo, da je od 14 zavarovalnic sedem zavarovalnic opravljalo posle tako premoženjskega kot življenjskega zavarovanja (kompozitne zavarovalnice), tri zavarovalnice, ki opravljajo izključno posle iz zavarovalnih vrst premoženjskega zavarovanja, ena zavarovalnica, ki je specializirana za zdravstvena zavarovanja, za zdravstvena in

nezgodna zavarovanja ter za kreditna zavarovanja in štiri zavarovalnice, ki opravljajo posle življenjskega zavarovanja (Agencija za zavarovalni nadzor 2016).

Od tega sta dve zavarovalnici, ki sklepata pretežno življenjska zavarovanja, poleg pa še zavarovanja iz vrst nezgodnih zavarovanj in zdravstvenih zavarovanj, ena zavarovalnica, ki sklepa polog življenjskih zavarovanj, tudi zavarovanja iz zavarovalne vrste nezgodnih zavarovanj ter le ena zavarovalnica, specializirana za sklepanje izključno življenjskih zavarovanj (Poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2014, 11). Obe pozavarovalnici sklepata tako posle premoženjskega kot življenjskega pozavarovanja.

Lastniška struktura zavarovalnic se razlikuje. Polovica zavarovalnic, torej sedem, je v 100 % domači lasti, medtem ko je druga polovica v izključni (štiri zavarovalnice) oziroma delni (tri zavarovalnice) tuji lasti. V izključni tuji lasti so tudi vse podružnice zavarovalnic.

V letu 2014 so naš zavarovalni trg obvladovale štiri zavarovalne skupine z nadrejeno družbo, registrirano v Sloveniji. Prvo skupino sestavljajo nadrejena družba Zavarovalnica Triglav, ki obvladuje v Sloveniji registrirane družbe Triglav Re, Triglav zdravstveno zavarovalnico in Skupno pokojninsko družbo. Poleg navedenih odvisnih družb je imela Zavarovalnica Triglav v istem obdobju v skupini še sedem odvisnih družb oziroma zavarovalnic, registriranih na štirih trgih tretjih držav, in dve zavarovalnici, registrirani v državah članicah Evropske unije. Drugi skupini je nadrejena Pozavarovalnica Sava, ki jo sestavljajo zavarovalne družbe Zavarovalnica Tilia, Zavarovalnica Maribor in pokojninska družba Moja naložba, prav tako registrirane v Sloveniji. Pozavarovalnica Sava je imela v istem časovnem obdobju v skupini prav tako še devet odvisnih družb oziroma zavarovalnic, od tega sedem registriranih na štirih trgih tretjih držav in dve registrirani v državi članici Evropske unije. Tretjo zavarovalniško skupino sestavljajo nadrejena zavarovalnica Adriatic Slovenica in dve podrejeni zavarovalnici, ena registrirana na trgu države članice in druga registrirana v tretji državi. Četrto zavarovalniško skupino predstavlja nadrejena družba Skupina prva, d. d., in njej podrejena družba Prva osebna zavarovalnica (Poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2014, 11–12).

3.5.2 Struktura zavarovalnega trga glede na tržne deleže zavarovalnic

Tabela 3.2: Tržni delež zavarovalnic v Republiki Sloveniji v letu 2014

ZAVAROVALNICA	SKUPAJ			PREMOŽENJSKA ZAVAROVANJA			ŽIVLJENJSKA ZAVAROVANJA		
	Bruto obračunana premija (v EUR)	Tržni delež (v %)	Stopnja letne rasti (v %)	Bruto obračunana premija (v EUR)	Tržni delež (v %)	Stopnja letne rasti (v %)	Bruto obračunana premija (v EUR)	Tržni delež (v %)	Stopnja letne rasti (v %)
Zavarovalnica Triglav, d. d.	591.166.705	30,51	-2,09	417.337.077	29,76	-1,71	173.829.628	32,47	-3,00
Adriatic Slovenica, Zavarovalna družba, d. d.	297.477.063	15,35	-2,84	243.723.748	17,38	-2,25	53.753.316	10,04	-5,42
Vzajemna, zdravstvena zavarovalnica, d. v. z.	258.066.418	13,32	-3,34	258.066.418	18,40	-3,34	0	0,00	-
Zavarovalnica Maribor, d. d.	249.981.547	12,90	-0,80	175.551.707	12,52	-0,54	74.429.840	13,90	-1,42
Triglav, zdravstvena zavarovalnica, d. d.	107.367.952	5,54	3,19	107.367.952	7,66	3,19	0	0,00	-
GENERALI zavarovalnica, d. d.	87.767.264	4,53	3,04	63.196.178	4,51	1,18	24.571.086	4,59	8,16
Zavarovalnica Tilia, d. d.	83.716.117	4,32	-2,83	75.313.426	5,37	-2,02	8.402.691	1,57	-9,52
Modra zavarovalnica, d. d.	63.924.928	3,30	-22,81	5.966	0,00	-0,93	63.918.962	11,94	-22,81
NLB Vita, življenjska zavarovalnica, d. d.	55.124.399	2,85	25,00	1.567.057	0,11	3,81	53.557.342	10,00	25,75
Merkur zavarovalnica, d. d.	45.199.438	2,33	-2,55	7.644.899	0,55	2,98	37.554.539	7,01	-3,60
GRAWE zavarovalnica, d. d.	32.446.567	1,67	-0,26	12.839.788	0,92	-3,99	19.606.779	3,66	2,35
Wiener Städtische zavarovalnica, podružnica v Ljubljani	25.702.985	1,33	5,18	8.995.757	0,64	4,94	16.707.227	3,12	5,31
SID - Prva kreditna zavarovalnica, d. d.	16.712.025	0,86	-13,87	16.712.025	1,19	-13,87	0	0,00	-
Allianz zavarovalnica, podružnica v Sloveniji	7.096.443	0,37	24,20	7.096.443	0,51	24,20	0	0,00	-
ERGO zavarovalnica, podružnica v Sloveniji	6.994.191	0,36	-14,17	5.013.890	0,36	-16,88	1.980.301	0,37	-6,43
ERGO, življenjska zavarovalnica, d. d.	3.729.747	0,19	-30,77	0	0,00	-	3.729.747	0,70	-30,77
Sklad obrtnikov in podjetnikov	3.319.662	0,17	30,11	0	0,00	-	3.319.662	0,62	30,11
ARAG SE - Zavarovalnica pravne zaščite, podružnica v Sloveniji	1.762.172	0,09	-0,94	1.762.172	0,13	-0,94	0	0,00	-
SKUPAJ	1.937.555.623	100,00	-2,02	1.402.194.503	100,00	-1,57	535.361.120	100,00	-3,18

Vir: Slovensko zavarovalno združenje (2016).

Po podatkih SZZ (glej Tabela 3.2) je primat nad zavarovalno dejavnostjo slovenskega trga pripadal največji domači zavarovalnici, Zavarovalnici Triglav, d. d. Njen tržni delež, izražen v obračunani bruto zavarovalni premiji, je v letu 2014 predstavljal 30,51 % oziroma 591,1 mio

EUR skupne zavarovalne premije. Vodilni položaj je ohranjala tako v skupini premoženjskih kot življenjskih zavarovanj.

Vendar pa statistični podatki iz preteklih let zgovorno pričajo o konstantnem krčenju njenega tržnega deleža. V primerjavi z letom 2013 je bil le-ta manjši za 0,02 %, v primerjavi z letom 2006, ko je njen tržni delež znašal 41 %, pa je padec višji kot 10% (Slovensko zavarovalno združenje 2016). Njen performans se zmanjšuje na račun manjših zavarovalnic. Struktura portfelja, s 70,6 % premoženjskih zavarovanj, preostali del (29,4 %) življenjskih zavarovanj, pa je odražala splošno strukturo razdelitve zavarovanj na celotnem zavarovalnem trgu v preučevanem letu.

Na drugem mestu sledi Adriatic Slovenica, Zavarovalna družba, d. d., s 15,35 % zbrane bruto zavarovalne premije. Na povečanje njenega tržnega deleža je v letu 2013 močno vplival prenos portfelja življenjskih zavarovanj s KD življenjske zavarovalnice, d. d., ki je bila v tem letu pridružena zavarovalnici Adriatic Slovenica, d. d. (Statistični zavarovalniški bilten 2014, 17). Tržni delež zavarovalnic glede na zavarovalno bruto obračunano premijo je v letu 2014 njeno dejavnost sestavljalo kar 81,93 % premoženjskih poslov, ostalo, 18,07 % pa življenjski posli – predvsem na račun omenjenega prenosa portfelja.

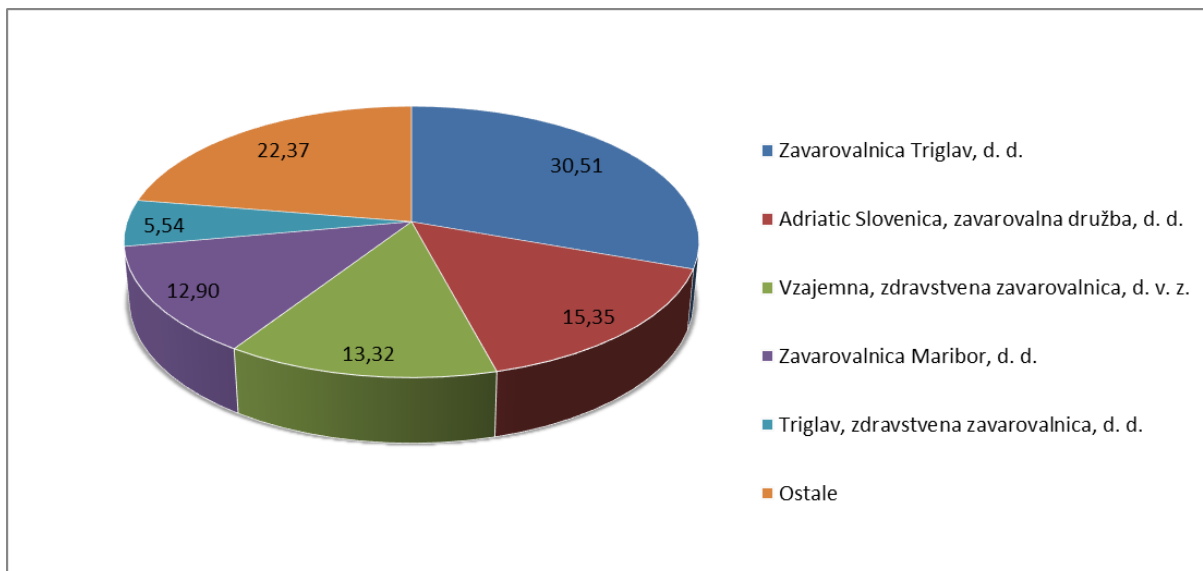
S 13,32 % tržnega deleža se na tretjem mestu nahaja Vzajemna zdravstvena zavarovalnica, d. v. z., katere 99 % premijskega volumna odpade na premijo dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja, preostali 1 % pa na nezgodno zavarovanje (Statistični zavarovalniški bilten 2015, 38). Njen tržni delež se je v letu 2014 najbolj skrčil v primerjavi z ostalimi zavarovalnicami znotraj kroga prvih petih po tržnem deležu. Po podatkih SZZ (Statistični zavarovalniški bilten 2015, 66) je razlog v največji meri znižanje premije dopolnilnega zavarovanja za 3 %, kar je kljub opaznemu povečanju števila sklenjenih zavarovalnih polic povzročilo upad kumulativne letne zavarovalne premije.

Navedeno znižanje zavarovalne premije dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja se je odrazilo na upadu premije premoženjskega zavarovanja in posledično agregatne letne premije pri vseh zavarovalnicah, z dovoljenjem za izvajanje te vrste dejavnosti (Poročilo Agencije za zavarovalni nadzor 2015, 20).

Ugotovljeno splošno negativno rast poslovanja zavarovalnic v letu 2014 lahko povežemo tako v premoženjskem kot v življenjskem delu zavarovanj z generalnim zniževanjem vrednosti zavarovalnih premij zaradi pritiska vse močnejše konkurence na malem zavarovalnem trgu.

Hkrati pa se tudi izboljšane razmere v samem gospodarstvu v letu 2014 še niso odrazile na zavarovalni panogi, kar dodatno zmanjšuje moč zavarovalne dejavnosti znotraj države (Statistični zavarovalniški bilten 2015, 49).

Graf 3.1: Tržni delež prvih petih zavarovalnic v Republiki Sloveniji

Vir: Slovensko zavarovalno združenje (2016).

Generalno velja, da pet največjih zavarovalnic pokriva kar 77,63 % celotnega slovenskega zavarovalnega trga, kar po mnenju Štiblarja in Šramela (2008, 111) pomeni precej visoko koncentracijo zavarovalniških subjektov na majhnem zavarovalniškem trgu.

Razen največje zavarovalnice, Zavarovalnice Triglav, d. d., katere lastništvo je v 17,56 % v tujih rokah, so ostale štiri zavarovalnice v 100 % domači lasti.

3.5.3 Struktura zavarovalnega trga glede na zavarovalne vrste

Tabela 3.3: Struktura zavarovalne premije po zavarovalnih vrstah v Republiki Sloveniji

Zavarovalna vrsta	Obračunana bruto zavarovalna premija v letu 2013 (v EUR)	Delež v letu 2013 (v %)	Obračunana bruto zavarovalna premija v letu 2014 (v EUR)	Delež v letu 2014 (v %)	Letna rast premij (indeks)
SKUPAJ	1.977.504.424	100	1.937.555.623	100	97,98
PREMOŽENJSKA ZAVAROVANJA	1.424.576.648	72,04	1.402.194.503	72,37	98,43
Nezgodno zavarovanje	96.217.621	4,87	94.286.849	4,87	97,99
Zdravstveno zavarovanje	481.950.473	24,37	471.678.513	24,34	97,87
Zavarovanje kopenskih motornih vozil	226.409.531	11,45	226.799.013	11,71	100,17
Zavarovanje tirnih vozil	2.407.560	0,12	2.357.974	0,12	97,94
Letalsko zavarovanje	839.875	0,04	725.501	0,04	86,38
Zavarovanje plovil	1.227.510	0,06	1.151.048	0,06	93,77
Zavarovanje prevoza blaga	7.908.961	0,40	7.571.441	0,39	95,73
Zavarovanje požara in elementarnih nesreč	111.932.520	5,66	114.004.681	5,88	101,85
Drugo škodno zavarovanje	117.802.971	5,96	118.209.702	6,10	100,35
Zavarovanje odgovornosti pri uporabi motornih vozil	242.254.947	12,25	225.863.018	11,66	93,23
Zavarovanje odgovornosti pri uporabi zrakoplovov	920.007	0,05	1.280.490	0,07	139,18
Zavarovanje odgovornosti pri uporabi plovil	1.155.017	0,06	1.174.081	0,06	101,65
Splošno zavarovanje odgovornosti	58.766.340	2,97	61.505.106	3,17	104,66
Kreditno zavarovanje	43.092.725	2,18	42.153.601	2,18	97,82
Kavcijsko zavarovanje	1.703.054	0,09	1.694.929	0,09	99,52
Zavarovanje različnih finančnih izgub	6.199.316	0,31	6.527.504	0,34	105,29
Zavarovanje stroškov postopka	3.581.236	0,18	3.501.958	0,18	97,79
Zavarovanje pomoči	20.206.984	1,02	21.709.095	1,12	107,43
ŽIVLJENJSKA ZAVAROVANJA	552.968.836	27,96	535.361.120	27,63	96,82
Življenjsko zavarovanje	248.242.650	12,55	261.047.188	13,47	105,16
Zavarovanje za primer poroke oz. rojstva	398.973	0,02	351.953	0,02	88,21
Življenjsko zavarovanje, vezano na enote investicijskih skladov	288.625.582	14,60	257.474.365	13,29	89,21
Tontine	0	0,00	0	0,00	-
Zavarovanje s kapitalizacijo izplačil	15.701.631	0,79	16.487.614	0,85	105,01
Zavarovanje izpada dohodkov zaradi nezgode ali bolezni	0		0		0

Vir: Slovensko zavarovalno združenje (2016).

Iz podatkov v tabeli 3.3 je razvidno, da se je skupna vsota bruto zavarovalne premije, realizirane s strani zavarovalne dejavnosti, v primerjavi z letom poprej, generalno gledano, znižala. Ob koncu leta 2014 je nominalna vrednost letne zavarovalne premije dosegla 1,94

mrd EUR, kar je pomenilo znižanje v primerjavi z letom 2013 za 2 %. Za 1,6 % so se tako zmanjšali prihodki iz vrst premoženjskih zavarovanj (1,40 mrd EUR) in za 3,2 % prihodki iz življenjskih zavarovanj (0,54 mrd EUR). Večji del premije, 72,37 %, je bil ustvarjen s sklenjenimi premoženjskimi zavarovanji.

Struktura porazdelitve zavarovalne premije po posameznih zavarovalnih vrstah v letu 2014 prikazuje, da kljub zabeleženim negativnim rastim, največji delež zavarovalne premije še vedno predstavljajo življenjska zavarovanja. Premija življenjskega zavarovanja tvori 27,63 % kumulativne zavarovalne premije v letu 2014. Vodilni položaj po zbrani premiji med življenjskimi zavarovanji je prevzelo klasično življenjsko zavarovanje z 48,76 %, ki v zadnjih nekaj letih postopoma pridobiva na veljavi, medtem ko je pri naložbenem življenjskem zavarovanju zbrana premija nižja kot leta pred tem. Tendenco visoke rasti življenjskih zavarovanj, vezanih na enote investicijskih skladov, ki se je začela v času gospodarske blaginje, se je tako v letu 2014 dokončno umirila.

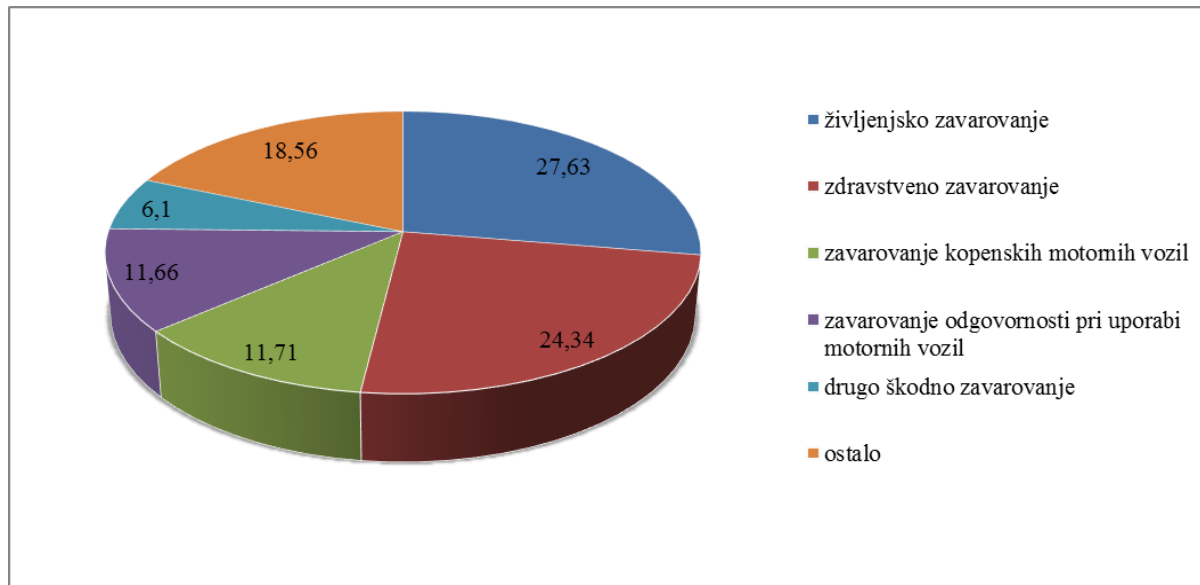
Skoraj četrtina zbrane premije ali 471,68 mio EUR je v letu 2014 odpadla na zdravstvena zavarovanja oziroma na prostovoljno zdravstveno zavarovanje. Njihov odstotni delež v skupini premoženjskih zavarovanj znaša skupaj kar 33,64 %. V primerjavi z letom 2013 je navedena vrsta zabeležila upad premije, predvsem na račun omenjenega znižanja cen prostovoljnega zdravstvenega zavarovanja.

Med premoženjskimi zavarovanji je bilo v letu 2014 opaziti spremembo v strukturi portfelja. Namreč, z nadaljevanjem trenda počasnega, a vztrajnega zniževanja deleža zavarovanja odgovornosti pri uporabi motornih vozil, je le-to, merjeno po zavarovalnih vrstah, v letu 2014 s 11,66 % prvič zdrsnilo na četrto mesto. Padec premije lahko pripišemo tako manjši kupni moči prebivalstva kot povečani cenovni konkurenci na trgu avtomobilskih zavarovanj. Po drugi strani pa se povečuje pomen zavarovanju kopenskih motornih vozil (avtomobilski kasko), ki je tako z minimalno prednostjo, z 11,71 % deležem, v letu 2014 prvič pristal pred zavarovanjem odgovornosti motornih vozil.

Primerjava bruto obračunane premije premoženjskih zavarovanj, predstavljene tudi z grafom 3.2, nam da vedeti, da je bilo v letu 2014 kar 82,48 % bruto premije, obračunane v prvih petih zavarovalnih vrstah skupaj (zdravstveno zavarovanje, zavarovanje kopenskih motornih vozil, zavarovanje odgovornosti pri uporabi motornih vozil, drugo škodno dogajanje ter zavarovanje požara in elementarnih nesreč), medtem ko je bilo ostalih 17,52 % premoženjske bruto

zavarovalne premije razpršene med preostalih 13 zavarovalnih vrst. Od tega kar 49,81 % premije premoženjskega zavarovanja predstavljata prvi dve zavarovalni vrsti (zdravstveno zavarovanje in zavarovanje kopenskih motornih vozil).

Graf 3.2: Struktura zavarovalne premije po zavarovalnih vrstah v Republiki Sloveniji

Vir: Slovensko zavarovalno združenje (2016).

3.5.4 Zaposleni v letu 2014

O pomenu položaja zavarovalne dejavnosti v slovenskem gospodarstvu zgovorno pove tudi podatek, da zavarovalna panoga zaposluje okoli 1 % celotnega delovno aktivnega prebivalstva. V letu 2014 je bilo tako v zavarovalništvu zaposlenih 6058 zavarovalnih delavcev in se v primerjavi s preteklim letom ni kaj dosti spremenilo. Od začetka vpliva gospodarske krize na zavarovalništvo je to prvič, ko ni bilo zaznati večjega upada zaposlenosti (Statistični zavarovalniški bilten 2015, 44).

Po drugi strani pa je še vedno zaslediti zmanjševanje deleža zaposlenih v prodaji in povečanje deleža zaposlenih v preostalih službah. S prodajo zavarovanj se je leta 2014 ukvarjalo 2700 oziroma 44,6 % vseh zaposlenih v zavarovalnicah, od katerih je bilo 1623 oziroma 60,1 % internih zavarovalnih zastopnikov, preostali so se ukvarjali s prodajo preko okenca ali preko telefona in medomrežja (Statistični zavarovalniški bilten 2015, 44).

4 ZAVAROVALNIŠTVO V REPUBLIKI HRVAŠKI

4.1 PRAVNA UREDITEV ZAVAROVALNIŠTVA V REPUBLIKI HRVAŠKI

Najpomembnejša zakona, ki regulirata hrvaško zavarovalno dejavnost sta Zakon o zavarovanju (*Zakon o osiguranju*; NN 30/15 – s spremembami in dopolnitvami) in področni Zakon o obveznem zavarovanju v prometu (*Zakon o obveznim osiguranjima u prometu*; NN 151/05 – s spremembami in dopolnitvami).

Pomembnejši zakoni, ki prav tako urejajo zavarovalništvo, so (Prgeša 2016, 22–23):

- Zakon o hrvaški agenciji za nadzor finančnih storitev (*Zakon o hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga*; NN 140/05 – s spremembami in dopolnitvami);
- Zakon o davku na zavarovalne premije zavarovanj avtomobilske odgovornosti in premije kasko zavarovanj cestnih vozil (*Zakon o porezu na premije osiguranja od avtomobilske odgovornosti i premije kasko osiguranja cestovnih vozila*; NN 150/02 – s spremembami in dopolnitvami);
- Zakon o obligacijskih razmerjih (*Zakon o obveznim odnosima*; NN 35/05 – s spremembami in dopolnitvami);
- Zakon o deviznem poslovanju (*Zakon o deviznom poslovanju*; NN 96/03 – s spremembami in dopolnitvami);
- Zakon o zdravstvenem zavarovanju (*Zakon o zdravstvenom osiguranju*; NN 80/13 – s spremembami in dopolnitvami).

4.1.1 Zakon o zavarovanju (*Zakon o osiguranju*)

Do 1. 1. 2016 so morale vse države članice EU uskladiti krovni zakon o zavarovalni dejavnosti z evropskimi direktivami in smernicami, generalno prepoznanimi kot Solventnost II. Tako je tudi v Republiki Hrvaški s 1. 1. 2016 v veljavo stopil nov Zakon o zavarovanju. Bistvene novosti se nanašajo na višje standarde zaščite potrošnika z zagotavljanjem ustreznega kapitala zavarovalnice, spremenjenimi načini poročanja mednarodnim institucijam ter večjo transparentnost samega poslovanja. Osnovni namen skupne zakonodaje je spodbujanje in ohranjanje stabilnosti finančnega sistema ter nadzora nad zakonitostjo poslovanja (Što donosi nov zakon o osiguranju, 2015).

Nov zakon za razliko od prejšnjega, ki je vseboval 300 členov, vsebuje 464 členov.

Z zakonom o zavarovalništvu se zagotavljajo pogoji za ustanavljanje, delovanje in prenehanje zavarovalnic, pozavarovalnic ter družb za vzajemno zavarovanje; pogoji, v okviru katerih zavarovalnice in pozavarovalnice iz držav članic ter drugih držav lahko opravljajo zavarovalno dejavnost v Republiki Hrvaški; nadzor zavarovalnic in pozavarovalnic, ki delujejo v zavarovalnih skupinah; nadzor nad subjekti, ki izvajajo nadzor dejavnosti; pooblaščen aktuar, reorganizacija, posebna uprava, likvidacija in stečaj zavarovalnice, pozavarovalnice ali družbe za vzajemno zavarovanje; načine poročanja EIOPA, Evropski komisiji in sodelovanje z drugimi mednarodnimi telesi; zaščita potrošnika; poslovanje jedrskega poola ter Nacionalnega urada za zavarovanje (*Nacionalni ured za osiguranje*) (Zakon o osiguranju, 1. čl.).

4.1.1.1 Zavarovalni posli in izvajalci zavarovalnih poslov

7. člen zakona o zavarovalništvu (Zakon o osiguranju, 7. čl.) opredeljuje zavarovalne posle kot sklepanje in izpolnjevanje dogovorov na področju premoženjskega oziroma življenjskega zavarovanja, pri čemer je izključeno obvezno zdravstveno, obvezno pokojninsko in obvezno socialno zavarovanje.

Zavarovalne posle sme opravljati le zavarovalnica, ki je (Zakon o osiguranju, 3. čl.) definirana kot pravna oseba s sedežem v Republiki Hrvaški in vpisana v sodni register. Zavarovalnica je edini zavarovalni subjekt, ki sme na podlagi pridobljenega dovoljenja opravljati dejavnost življenjskega ali premoženjskega zavarovanja. Zavarovalne posle sme opravljati le v okviru zavarovalne vrste, za katero je prejela dovoljenje nadzornega organa (Zakon o osiguranju, 17. čl.). Osnovana je lahko zgolj kot delniška družba, evropska delniška družba ali družba za vzajemno zavarovanje (Zakon o osiguranju, 19. čl.).

Zavarovalne posle sme na področju Republike Hrvaške opravljati tudi zavarovalnica ali podružnica zavarovalnice, registrirana v državi članici Evropske unije, ki je s strani Hrvaške agencije za nadzor zavarovalnih storitev pridobila dovoljenje za opravljanje zavarovalnih poslov (Zakon o osiguranju, 17. čl.).

4.1.2 Zakon o obveznem zavarovanju v prometu (Zakon o obveznim osiguranjima u prometu)

Z začetkom leta 2014 se je dosledno začel izvajati Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o obveznem zavarovanju v prometu (*Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o*

obveznim osiguranjima u prometu), ki je na trgu zavarovalne dejavnosti omogočil deregulacijo cenika zavarovanja odgovornosti motornih vozil s strani države. Proces liberalizacije se je pričel že s 1. 1. 2008, ko so bili ukinjeni obvezni skupni pogoji in Temeljni premijski sistem za zavarovanje avtomobilske odgovornosti (*Temeljni premijski sustav za obavezno osiguranje od avtomobilske odgovornosti*), kar je pomenilo, da so zavarovalnice z dovoljenjem za opravljanje te vrste zavarovalne dejavnosti lahko začele pripravljati lastne pogoje za sprejem v zavarovanje in individualne cenike premije za zavarovanje odgovornosti motornih vozil. Vendar pa se le-ti, predvsem iz razloga pomanjkanja strokovnih znanj za njihovo osnovanje, niso bistveno razlikovali od preteklih let. Pospešeni proces liberalizacije je tako sovpadel z vstopom Republike Hrvaške v EU⁶ in stopil v veljavo s 1. 1. 2014 (Godišnje izvješće 2014, 77).

4.2 HRVAŠKA AGENCIJA ZA NADZOR FINANČNIH STORITEV

Hrvaška agencija za nadzor finančnih storitev (*Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga*, v nadaljevanju HANFA) je samostojna pravna oseba, ustanovljena z Zakonom o hrvaški agenciji za nadzor finančnih storitev (*Zakon o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga* NN 140/05) in je za svoje delo odgovorna hrvaškemu parlamentu. Njena naloga je izvajanje nadzora nad delovanjem vseh pravnih ali fizičnih oseb, ki se ukvarjajo s ponujanjem finančnih storitev, s svetovanjem na finančnem trgu ter prodajo, posredovanjem ali upravljanjem lastništva uporabnikov finančnih storitev (Zakon o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga, 2. čl.). Nadzor izvaja nad nebančnim finančnim sektorjem, ki ga sestavljajo (Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga 2016):

- borznoposredniške družbe in trg vrednostnih papirjev;
- institucionalni vlagatelji, borzni posredniki in svetovalci pri naložbah;
- zavarovalnice in pozavarovalnice, pokojninske družbe, zastopniki in posredniki v zavarovanju in pozavarovanju;
- družbe za upravljanje investicijskih in pokojninskih skladov, sklad za hrvaške domovinske vojne veterane in njihove družine;
- pravne osebe, ki opravljajo dejavnost leasinga in factoringa, razen bank, ki navedene dejavnosti opravljajo znotraj svoje registrirane dejavnosti.

⁶ Republika Hrvaška je 1. 7. 2013 postala 28. članica Evropske unije.

Delovati je začela v letu 2005 (Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga 2016), njen temeljni cilj pa je spodbujanje in ohranjanje stabilnosti finančnega sistema ter nadzor zakonitosti poslovanja nadzorovanih subjektov, pri čemer se ravna po načelih transparentnosti in graditvi zaupanja med sodelujočimi na finančnem trgu (Zakon o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga, 14. čl.).

Pooblaščen je za (Zakon o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga, 15. čl.):

- pripravo in izvajanje predpisov na podlagi zakonov, ki opredeljujejo področje nebančnega finančnega sistema;
- izvajanje nadzora nad poslovanjem navedenih nadzorovanih subjektov;
- izdajanje in odvzem dovoljenj, licenc in soglasij, za katere je pooblaščen;
- osnovanje, organizacija in nadzor meril za učinkovito delovanje finančnega trga;
- vodenje evidenc in registrov, za katere je zadolžena s področnimi zakoni;
- sprejemanje podzakonskih aktov in drugih predpisov, s katerimi vzpostavlja pogoje enotnega nadzora znotraj svojih pooblastil;
- poročanje ostalim nadzornim, upravnim in pravosodnim telesom glede vseh vprašanj in postopkov, ki se tičejo njenega delokroga.

HANFO sestavljata dva glavna organa, strokovni svet (hr. upravno vijeće) štirih članov ter predsednik. Predsednika na predlog vlade Republike Hrvaške imenuje parlament (hr. Hrvatski sabor) za dobo šestih let (Statut hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga, 3. čl.).

Funkcija predsednika je upravne in organizacijske narave (Statut hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga, 13. čl.), naloge strokovnega sveta pa so vsebinske, če naštejemo samo nekatere primarne: spremembe obstoječe regulative na področju nebančnega finančnega sistema države, odločanje o izdaji oziroma odvzemu dovoljenj ali soglasij, sprejem letnih poročil in poročanje parlamentu ... (Statut hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga, 17. čl.).

4.3 HRVAŠKI ZAVAROVALNI URAD

Hrvaški zavarovalni urad (*Hrvatski ured za osiguranje*, v nadaljevanju HUO) je prostovoljno interesno združenje zavarovalnic. Članstvo je obvezno le za zavarovalnice, ki opravljajo dejavnost zavarovanja avtomobilske odgovornosti. Je pravna oseba, ki o svojem delu poroča HANFI (Hrvatski ured za osiguranje 2016). Opravlja naloge, konstituirane v Zakonu o

zavarovanju in Zakonu o obveznih zavarovanjih v prometu ter v drugih predpisih (Statut Hrvatskog ureda za osiguranje, 3. čl.):

- opravljanje dejavnosti državnega urada za zavarovalništvo ter predstavlja in zastopa interese zavarovalnic pred državnimi institucijami in v mednarodnem okolju;
- izvaja dejavnosti državnega urada zelene karte;
- opravljanje dejavnosti Garancijskega fonda in vodenje informacijskega središča;
- dejavnosti, vezane na zavarovalne pogoje in cenike obveznih zavarovanj v prometu;
- vzdržuje bazo statističnih podatkov zavarovalne dejavnosti in poslovanja svojih članic;
- reševanje pritožb zavarovancev oziroma drugih oškodovancev;
- izvaja dejavnosti zunaj sodnega reševanja sporov zavarovancev in zavarovalnic;
- organizira seminarje, svetovanja in druge oblike strokovnega izobraževanja kadrov;
- organi upravljanja so skupščina, upravni odbor in direktor urada, deluje pa na podlagi sprejetega statuta.

Konec aprila 2016 je njeno članstvo štelo 19 članic, od tega 18 zavarovalnic in eno pozavarovalnico (Hrvatski ured za osiguranje 2016).

4.4 MAKROEKONOMSKA SLIKA REPUBLIKE HRVAŠKE V LETU 2014

V letu 2014 je Republika Hrvaška že šesto leto zapored zabeležila nizko, vendar vselej negativno rast BDP. Neugodne gospodarske razmere, ki so se začele 2008 s svetovno gospodarsko krizo, se tako tudi v letu 2014 še niso dokončno umirile. Po ocenah Hrvaške gospodarske zbornice (*Hrvatska gospodarska komora*) se je hrvaško gospodarstvo znašlo v začaranem krogu nizkega domačega agregata povpraševanja in ponudbe, kar je rezultiralo v dodatno zniževanje bruto domačega proizvoda (Hrvatsko gospodarstvo 2014. godine, 5). Ob koncu leta 2014 se je raven BDP-ja spustila za 0,4 % na 43,1 mrd EUR, BDP na prebivalca pa se je zvišal na 10.158 EUR (Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj 2014, 8). Državne ekonomske politike so z ukrepi, kot so poskus povečanja konkurenčnosti gospodarstva z interno devalvacijo kune ter zmanjšanjem stroškov inputa, poskušala spodbuditi dinamiko gospodarstva, vendar brez večjega uspeha. Kljub izvajanju fiskalne konsolidacije so primarne težave še vedno ostajale: visok proračunski primanjkljaj, visoka stopnja javnega dolga, ki je s 36,6 mrd EUR oziroma 85,1 % BDP-jem dosegla najvišjo stopnjo v času samostojnosti ter zunanji dolg, ki je konec leta 2014 meril 108 % BDP-ja (Hrvatsko gospodarstvo 2014. godine, 5).

Nestabilne gospodarske razmere ter odsotnost rasti BDP-ja se je negativno odrazil na gibanju zaposlenosti in letni stopnji inflacije, ki je bila prvič v zgodovini hrvaškega gospodarstva negativna, -0,2 %, predvsem po zaslugi znatnega znižanja cen osnovnih surovin na svetovnem trgu ter spodkopane domače potrošnje (Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj 2014, 8).

Glede na nezavidljive gospodarske razmere in dejstvo, da je večina članic EU že začela beležiti pozitivne znake izhoda iz recesije (gospodarski padec so poleg Hrvaške v letu 2014 zaznale le še Italija, Finska in Ciper), ostaja med hrvaškimi gospodarstveniki strah, da Republika Hrvaška počasi izgublja priključek s članicami EU (Hrvatsko gospodarstvo 2014. godine, 5).

4.4.1 Bruto domači proizvod

Med letom 2014 se je v hrvaškem gospodarstvu nadaljevala splošna upočasnitev gospodarske dejavnosti. BDP se je realno znižal še za dodatnih 0,4 %, vendar je upad najnižji od začetka recesije. Optimizem navdaja tudi dejstvo, da je bil v zadnjem četrtletju 2014 že zabeležena 0,2 % rast BDP-ja. Nominalni BDP je znašal 43.045 mrd EUR (Godišnje izvješće ministarstva za financije za 2014. godinu, 11). Razlog za navedena negativna gibanja je bil predvsem znižanje skupne potrošnje, znotraj katere je izstopalo nižanje državne potrošnje in investicij. V nasprotju s preteklimi leti se je minimalno dvignila rast v industrijski proizvodnji in zunanji trgovini (0,2 %), medtem ko se stanje v gradbeništvu še vedno ni pobralo in je nadaljevalo z negativnimi trendi. Rekordni delež zvišanja v letu 2014 lahko zasledimo v turizmu, ki nadaljuje trend kontinuirane rasti že vse od leta 2009 (Godišnje izvješće ministarstva za financije za 2014. godinu, 11–13).

Navedene razmere še vedno zavirajo višjo konkurenčnost gospodarstva, rast investicij in izboljšanja razmer v proizvodnji ter zaposlovanju.

4.5 ZAVAROVALNA DEJAVNOST V LETU 2014

Zavarovalna dejavnost v Republiki Hrvaški je bila leta 2014 zaznamovana z liberalizacijo cenika obveznega zavarovanja motornih vozil. Zavarovalnice, z dovoljenjem za opravljanje poslov obveznega zavarovanja odgovornosti pri uporabi vozil, so z vstopom Hrvaške v EU začele osnovati lastne cenike premij v navedeni zavarovalni vrsti, ki so stopila v veljavo z začetkom leta 2014. Liberalizacija se je odrazila v znižanju premije zavarovanja odgovornosti vozil, kar je bil primarni vzrok za znižanje skupne bruto obračunane premije premoženjskih

zavarovanj in posledično celotne zavarovalne dejavnosti (Godišnje izvješće 2014 HANFA, 77). Sorazmerno z oslabljenimi makroekonomskimi gibanji je hrvaško zavarovalništvo leto zaključilo s 5,68 % upadom bruto zavarovalne premije v primerjavi z letom 2013 (Godišnje izvješće 2014 HANFA, 78).

Zavarovalništvo je tako s skupno premijo 1,12 mrd EUR ustvarilo 2,6 % BDP-ja, pri tem je delež premoženjske premije znašal 1,8 %, premija življenjskega zavarovanja pa 0,8 % BDP-ja.

Znižala se je tudi povprečna bruto zavarovalna premija na prebivalca, ki je dosegla najnižjo vrednost v zadnjih sedmih letih. V letu 2014 je znašala 264,35 EUR ali 182,96 EUR za premoženjska in 81,52 EUR za življenjska zavarovanja. V primerjavi z letom 2013 sta se znižali skupna povprečna premija in premoženjska premija na prebivalca, medtem ko je življenjska premija ostala na isti ravni (Godišnje izvješće 2014 HANFA, 78).

4.5.1 Osnovne značilnosti hrvaškega zavarovalnega trga v letu 2014

31. 12. 2014 je hrvaški zavarovalni trg sestavljalo 25 zavarovalnic, ena pozavarovalnica, Hrvaški zavarovalni urad ter Hrvaški POOL za zavarovanje in pozavarovanje jedrskih nevarnosti (*Hrvatski POOL za osiguranje i reosiguranje nuklearnih rizika GIU*). Dejavnost zavarovalnega zastopanja oziroma posredovanja je opravljalo 241 družb za zavarovalno zastopanje, 42 družb za zavarovalno posredovanje 158 zavarovalnih zastopnikov – samostojnih podjetnikov ter Hrvaška pošta (*Hrvatska pošta, d. d.*). Poleg navedenih subjektov je delovalo še 79 zavarovalnic iz držav članic EU, za katere je HANFA izdala dovoljenje za neposredno opravljanje zavarovalnih poslov (Godišnje izvješće 2014 HANFA, 14). Število zavarovalnic se je v primerjavi s koncem preteklega leta zmanjšalo za eno, s 1. 9. 2014 je bila namreč v sodni register zapisana pripojitev zavarovalnice Basler osiguranje Zagreb, d. d., zavarovalnici UNIQUA osiguranje, d. d. (Godišnje izvješće 2014 HANFA, 77).

Tabela 4.1: Lastništvo in portfelj dejavnih družb na hrvaškem zavarovalnem trgu v letu 2014

Zavarovalnice	Portfelj	Delež tujega kapitala
Agram Life osiguranje, d. d.	življenjska	0 %
Allianz Zagreb, d. d.	kompozitna	83,16 %
BNP Paribas Cardif osiguranje, d. d.	premoženjska	100 %
Croatia osiguranje, d. d.	kompozitna	0 %
Croatia zdravstveno osiguranje, d. d.	premoženjska	0 %
ERGO osiguranje, d. d.	premoženjska	100 %
Ergo, životno osiguranje, d. d.	življenjska	100 %
Erste osiguranje, Vienna Insurance group, d. d.	življenjska	90 %
Euroherc osiguranje, d. d.	premoženjska	5,27 %
Generali osiguranje, d. d.	kompozitna	100 %
Grawe Hrvatska, d. d., HOK osiguranje, d. d.	kompozitna	100 %
HOK osiguranje, d. d.	premoženjska	0 %
Hrvatsko kreditno osiguranje, d. d.	premoženjska	0 %
Izvor osiguranje, d. d.	premoženjska	0 %
Jadransko osiguranje, d. d.	premoženjska	5 %
KD, životno osiguranje, d. d.	življenjska	100 %
Merkur osiguranje, d. d.	kompozitna	100 %
Société Générale osiguranje, d. d.	življenjska	51 %
Sunce osiguranje, d. d.	premoženjska	0 %
Triglav osiguranje, d. d.	kompozitna	99,76 %
Uniqa osiguranje, d. d.*	kompozitna	100 %
Velebit osiguranje, d. d.	premoženjska	100 %
Velebit, životno osiguranje, d. d.	življenjska	100 %
Wiener osiguranje, Vienna Insurance Group, d. d.	kompozitna	99,36 %
Wüstenrot, životno osiguranje, d. d.	življenjska	100 %
Pozavarovalnica		
Croatia Lloyd, d. d.	kompozitna	0 %

Vir: Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj (2015, 102).

Ob koncu leta 2014 je bilo od 25 zavarovalnic s sedežem v Republici Hrvaški, največ, deset zavarovalnic, specializiranih za opravljanje premoženjskih poslov zavarovalne dejavnosti, osem zavarovalnic je tržilo tako premoženjske kot življenjske produkte, najmanj, sedem, pa je izključno življenjskih zavarovalnic. Tako s premoženjskimi kot življenjskimi posli se je ukvarjala tudi edina pozavarovalnica (glej Tabela 4.1).

9 zavarovalnic je bilo v večinskem domačem lastništvu, 16 zavarovalnic pa v neposrednem tujem lastništvu.

V štirih zavarovalnicah je večinsko lastništvo pripadalo slovenskim zavarovalnim skupinam (Nekrep 2013, 62):

- Triglav osiguranje, d. d., katere večinski lastnik je Skupina Triglav;
- KD Life osiguranje, d. d., katere večinski lastnik je skupina KD Group;
- Velebit osiguranje, d. d., katere večinski lastnik je Skupina Sava Re;
- Velebit životno osiguranje, d. d., katere večinski lastnik je prav tako Skupina Sava Re.

V hrvaškem zavarovalništvu je večinoma zastopan tuj kapital, zato se njihov trg bistveno razlikuje od slovenskega (Nekrep 2013, 62).

4.5.2 Struktura zavarovalnega trga glede na tržne deleže zavarovalnic

Tabela 4.2: Tržni delež zavarovalnic v Republiki Hrvatski v letu 2014

Zavarovalnica	SKUPAJ			PREMOŽENJSKA ZAVAROVANJA			ŽIVLJENJSKA ZAVAROVANJA		
	Bruto obračunana premija v EUR	Tržni delež (v %)	Stopnja letne rasti (v %)	Bruto obračunana premija v EUR	Tržni delež (v %)	Stopnja letne rasti (v %)	Bruto obračunana premija v EUR	Tržni delež (v %)	Stopnja letne rasti (v %)
Croatia osiguranje, d. d.	298.808.019	26,63	-13,15	250.762.333	32,30	-15,68	48.045.687	13,90	2,96
Allianz Zagreb, d. d.	159.644.862	14,23	3,27	88.727.747	11,43	-4,39	70.917.115	20,51	14,79
Euroherc osiguranje, d. d.	114.197.131	10,18	-10,20	114.197.131	14,71	-10,20	0	0,00	-
UNIQA osiguranje, d. d.*	85.616.787	7,63	-3,92	43.381.744	5,59	-8,14	42.235.043	12,22	0,84
Wiener osiguranje, Vienna insurance group, d. d.	73.857.712	6,58	2,03	37.051.125	4,77	0,20	36.806.587	10,65	3,94
Jadransko osiguranje, d. d.	73.201.639	6,52	-10,79	73.201.639	9,43	-10,79	0	0,00	-
Grawe Hrvatska, d. d.	52.188.633	4,65	1,16	19.892.035	2,56	2,78	32.296.598	9,34	0,19
Generali osiguranje, d. d.	49.797.557	4,44	3,89	34.414.196	4,43	6,80	15.383.361	4,45	-2,09
Triglav osiguranje, d. d.	41.977.358	3,74	-9,98	33.961.038	4,38	-10,86	8.016.320	2,32	-6,06
Merkur osiguranje, d. d.	35.081.792	3,13	-1,73	3.507.406	0,45	-7,45	31.574.386	9,13	-1,05
AGRAM LIFE osiguranje, d. d.	27.309.777	2,43	1,35	0	0,00	-	27.309.777	7,90	1,35
HOK osiguranje, d. d.	23.619.443	2,10	-7,99	23.619.443	3,04	-7,99	0	0,00	-
Croatia, zdravstveno osiguranje, d. d.	22.740.007	2,03	33,55	22.740.007	2,93	33,55	0	0,00	-
ERSTE osiguranje, VIG, d. d.	19.840.724	1,77	8,67	0	0,00	-	19.840.724	5,74	8,67
BNP PARIBAS CARDIF osiguranje, d. d.	7.302.707	0,65	6,95	7.302.707	0,94	6,95	0	0,00	-
Velebit osiguranje, d. d.	7.248.354	0,65	-19,17	7.248.354	0,94	-19,17	0	0,00	-
Sunce osiguranje, d. d.	7.049.130	0,63	-53,96	7.049.130	0,91	-53,96	0	0,00	-
Izvor osiguranje, d. d.	5.442.936	0,48	20,44	5.442.936	0,70	20,44	0	0,00	-
Societe generale osiguranje, d. d.	5.431.981	0,48	0,25	0	0,00	-	5.431.981	1,57	0,25
Wünsterot, životno osiguranje, d. d.	2.872.754	0,26	43,43	0	0,00	-	2.872.754	0,83	43,43
Velebit, životno osiguranje, d. d.	2.570.327	0,23	21,92	0	0,00	-	2.570.327	0,74	21,92
ERGO osiguranje, d. d.	2.433.866	0,22	666,73	2.433.866	0,31	666,73	0	0,00	-
KD LIFE osiguranje, d. d.	2.233.708	0,20	14,67	0	0,00	-	2.233.708	0,65	14,67
Hrvatsko kreditno osiguranje, d. d.	1.420.146	0,13	20,35	1.420.146	0,18	20,35	0	0,00	-
ERGO životno osiguranje, d. d.	177.872	0,01	-90,53	0	0,00	-	177.872	0,05	-90,53
SKUPAJ	1.122.065.222	100,00	-5,68	776.352.983	100,00	-9,40	345.712.240	100,00	3,91

*Podatki uključujujuje tudi podatke zavarovalnice Basler osiguranje Zagreb, d. d., ki je bila s 1. 9. 2014 pripojena k zavarovalnici Uniqua osiguranje, d. d.

Vir: Hrvatski ured za osiguranje (2016).

Kot je razvidno iz tabele 4.2, je največ, 298,80 mio EUR bruto zavarovalne premije v letu 2014 ustvarila največja in najstarejša hrvaška zavarovalnica Croatia osiguranje, d. d. S 26,63 % je vzdrževala vodilni tržni delež v državi, vendar je le-ta kontinuirano upadal. V letu 2013 je obvladovala 28,92 % trga, leto pred tem pa 29,69 %.

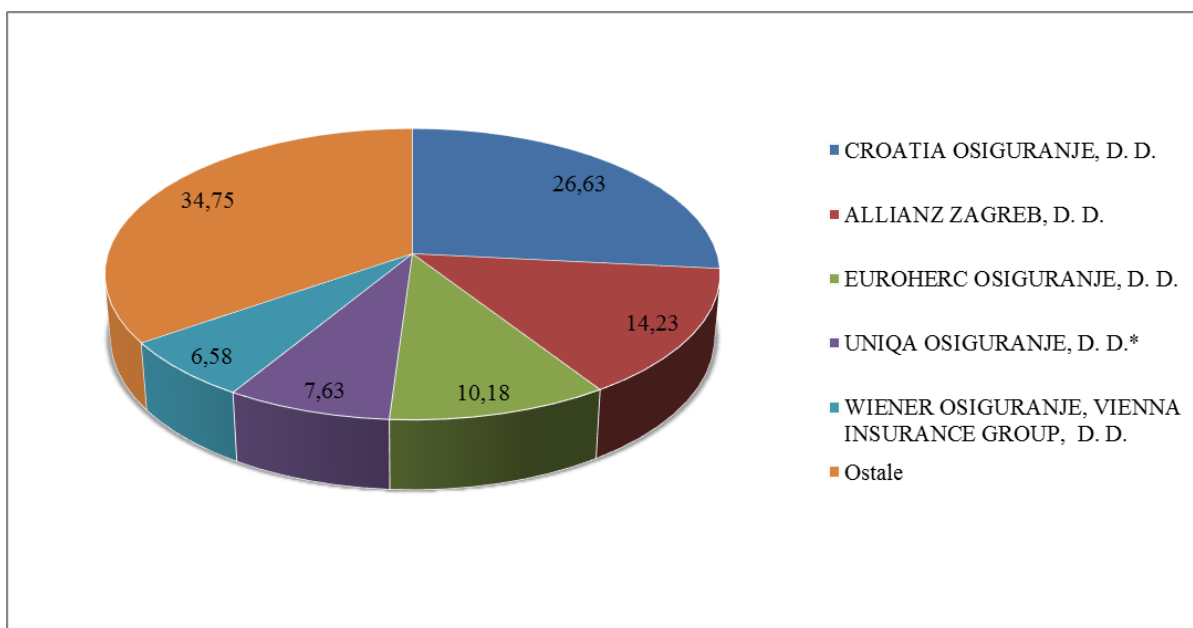
Ker je večinski delež svojega premijskega volumna ustvarila s premoženjskimi zavarovanji, v letu 2014 je bil ta delež 83,92 % (Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj 2014, 119), in znotraj premoženjske skupine z odgovornostjo za zavarovanje motornih vozil, v letu 2013 kar 30,17 % vse zaslužene letne premije (Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj 2014, 119), se je upad premije obveznega zavarovanja vozil toliko bolj manifestiral na letni ravni. V tem kontekstu lahko interpretiramo zabeležen 15,68 % padec premije v segmentu premoženjskih zavarovanj oziroma 13,15 % padec v skupni zavarovalni premiji v primerjavi z letom 2013.

S 159,64 mio EUR zavarovalne premije in 14,23 % tržnim deležem se na drugem mestu nahaja zavarovalnica Allianz Zagreb, d. d. Njen tržni delež se je v primerjavi z letom 2013 dvignil za 3,27 %. Tudi Allianz Zagreb, d. d., je občutil upad premije premoženjskega zavarovanja, vendar je zaradi bolj uravnotežene porazdelitve portfelja med premoženjskimi in življenjskimi zavarovanji to v manjši meri vplivalo na celotno premijo. Istočasno je bilo ustvarjeno občutno povečanje zavarovalne premije v življenjskem delu (14,79 %). V letu 2014 je bila tako struktura zavarovalne premije zavarovalnice zelo ugodna, sestavljena iz 55,58 % premoženjskih zavarovanj in 44,42 % življenjskih zavarovanj.

Na tretjem mestu se nahaja Euroherc osiguranje, d. d., s skupno realizirano premijo 114,20 mio EUR v letu 2014. Zavarovalnica se ukvarja izključno s posli premoženjskega zavarovanja in je s 14,71 % tržnega deleža zasedala 2. mesto po zasluženih premijah premoženjskih zavarovanj. Dvotretjinski delež njenega celotnega portfelja predstavlja zavarovalna vrsta avtomobilske odgovornosti. Na račun tega je zabeležila 10,2 % padec, kljub temu pa je v letu 2014 obdržala 10,18 % tržni delež.

Tržni deli ostalih zavarovalnic so pod 10 %.

Graf 4.1: Tržni delež prvih petih zavarovalnic v Republiki Hrvaški

Vir: Hrvatski ured za osiguranje (2016).

Graf 4.1 prikazuje, da prvih pet zavarovalnic z vidika tržnega deleža skupaj obvladuje 65,25 % hrvaškega zavarovalnega trga, ostalih 20 zavarovalnic pa prevzema preostalo zavarovalno dejavnost na trgu.

Od navedenih prvih petih zavarovalnic je samo največja, Croatia osiguranje, d. d., v celoti v domačem lastništvu, ostale pa so v delnem (Euroherc osiguranje, d. d. – 5,27 %) ali večinskem (Allianz Zagreb, d. d. – 83,16 %, Uniqa osiguranje, d. d. – 100 % ter Wiener osiguranje Vienna insurance group, d. d. – 99,36 %) tujem lastništvu.

4.5.3 Struktura zavarovalnega trga glede na zavarovalne vrste

Tabela 4.3: Struktura zavarovalne premije po zavarovalnih vrstah v Republici Hrvatskoj

Zavarovalne vrste	Obračunana bruto zavarovalna premija v letu 2013	Delež v letu 2013 (v %)	Obračunana bruto zavarovalna premija v letu 2014	Delež v letu 2014 (v %)	Letna rast premijskih (indeks)
SKUPAJ	1.199.022.465	100,00	1.122.065.222	100,00	-5,68
PREMOŽENJSKA ZAVAROVANJA	863.696.969	72,03	776.352.983	69,19	-9,40
Nezgodno zavarovanje	65.551.337	5,47	61.964.581	5,52	-4,72
Zdravstveno zavarovanje	32.950.921	2,75	36.479.423	3,25	+11,59
Zavarovanje kopenskih motornih vozil - KASKO	87.550.778	7,30	84.607.328	7,54	-2,60
Zavarovanje tirnih vozil - KASKO	885.675	0,07	930.197	0,08	+5,86
Letalsko zavarovanje - KASKO	1.181.935	0,10	1.090.718	0,10	-6,99
Zavarovanje plovila	23.234.658	1,94	21.540.854	1,92	-6,56
Zavarovanje prevoza blaga	7.335.564	0,61	5.933.142	0,53	-18,48
Zavarovanje požara in elementarnih nesreća	77.003.725	6,42	72.787.333	6,49	-4,73
Drugo škodno zavarovanje	88.440.968	7,38	77.046.397	6,87	-12,19
Zavarovanje odgovornosti pri uporabi motornih vozil	393.414.350	32,81	319.042.581	28,43	-18,26
Zavarovanje odgovornosti pri uporabi zrakoplovov	769.651	0,06	752.715	0,07	-1,43
Zavarovanje odgovornosti pri uporabi plovila	4.999.249	0,42	5.461.615	0,49	+10,11
Splošno zavarovanje odgovornosti	40.938.471	3,41	39.545.930	3,52	-2,64
Kreditno zavarovanje	19.279.999	1,61	25.494.168	2,27	+33,28
Kavcijsko zavarovanje	824.970	0,07	808.725	0,07	-1,19
Zavarovanje razlićnih finansićnih izgub	12.365.196	1,03	15.231.679	1,36	+24,16
Zavarovanje stroškov postopka	362.402	0,03	358.462	0,03	-0,30
Zavarovanje pomoći	6.607.122	0,55	7.277.133	0,65	+11,01
ŽIVLJENJSKA ZAVAROVANJA	335.325.496	27,97	345.712.240	30,81	+3,91
Življenjsko zavarovanje	294.806.055	24,59	304.453.439	27,13	+4,09
Rentno zavarovanje	1.465.420	0,12	2.632.126	0,23	+81,04
Dodatno življenjsko zavarovanje	20.942.847	1,75	19.877.178	1,77	-4,34
Zavarovanje za primer poroke oz. rojstva	1.004.063	0,08	890.650	0,08	-10,59
Življenjsko zavarovanje, vezano na enote investicijskih skladov	17.107.112	1,43	17.858.847	1,59	+5,22
Tontine	0	0,00	0	0,00	-
Zavarovanje s kapitalizacijom izplaćil	0	0,00	0	0,00	-

Vir: Hrvatski ured za osiguranje (2016).

Po podatkih HUU (glej Tabela 4.3) je skupna bruto premija zavarovalne dejavnosti konec leta 2014 v Republici Hrvatskoj znašala 1,12 mrd EUR, od katere 69,20 % delež predstavlja premoženjski del (776,35 mio EUR), 30,8 % ali 345,71 mio EUR pa življenjski del.

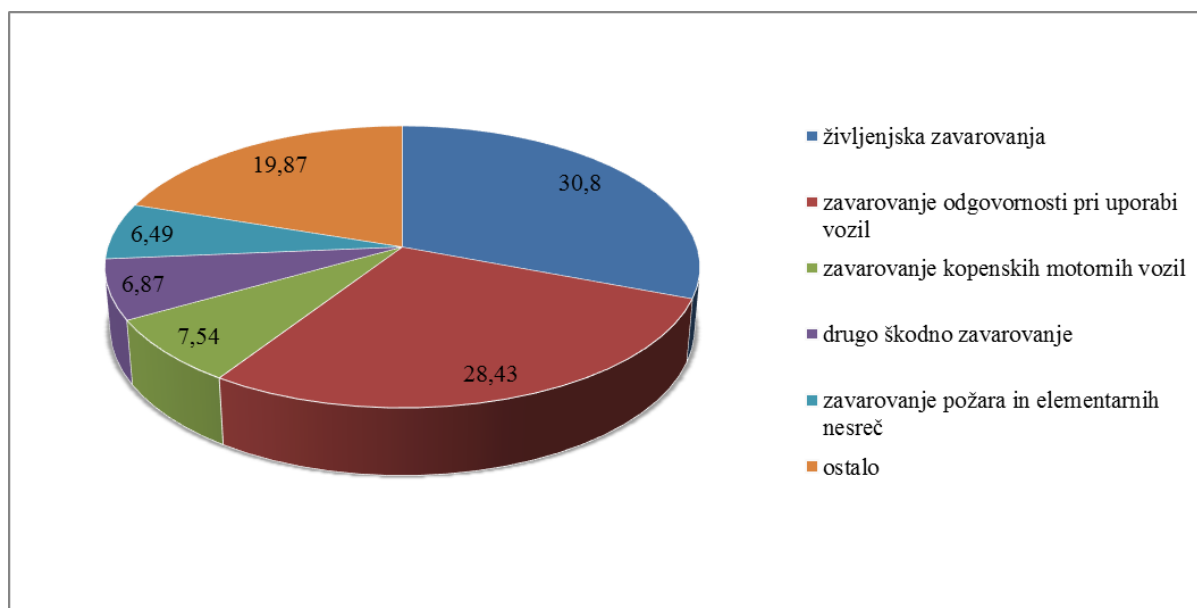
V strukturi skupne zavarovalne premije je bilo v skupini premoženjskega zavarovanja v letu 2014 zabeleženo občutno znižanje skupne obračunane zavarovalne premije, predvsem na račun znižanja cen zavarovalne vrste odgovornosti motornih vozil. V primerjavi z letom 2013 obračunano premijo 856,91 mio EUR je bil padec deleža premoženjskih zavarovanj kar za velikih 9,4 %.

Dokončna odprava državne tarife v letu 2014 je omogočila tržno konkurenco in signifikantno znižanje cene zavarovanja. Zgovorno dejstvo je, da je kljub 1,58 % povečanju sklenjenega števila polic (Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj 2014, 64) v letu 2014 absolutni znesek bruto premije avtomobilske odgovornosti znašal 319,04 mio EUR, kar primerjalno pomeni za 18,3 % znižanje skupne premije te vrste zavarovanj (glej Tabela 4.3.). V povprečju se je zavarovalna premija za odgovornost motornih vozil znižala za 21,34 % in je v letu 2014 znašala 156,82 EUR (Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj 2014, 64).

Po drugi strani pa je v skupini življenjskih zavarovanj zaznati nadaljevanje pozitivnega trenda višanja tržnega deleža za 3,9 % v primerjavi z letom 2013. K povišanju je največ prispevalo večje število sklenjenih klasičnih življenjskih zavarovanj. Kljub 80,1 % deležu povišanja skupne zavarovalne premije rentnih zavarovanj, katerih namen je zagotavljanje rente v tretji življenjski dobi, pa je skupno število zavarovancev še vedno izredno nizko. Skupni delež življenjskih zavarovanj je v letu 2014 prvič presegel 30 %, kar pomeni najvišji zabeležen delež življenjskih zavarovanj do zdaj.

Kumulativa bruto premije življenjskih zavarovanj je prav tako prvič prehitela do zdaj po odstotkih najmočnejšo vrsto zavarovanj, odgovornost motornih vozil (28,43 %), ki se je v primerjavi z lanskoletnim deležem 32,8 % bistveno skrčil na 28,43 %. Tretje mesto zasedajo ostala premoženjska zavarovanja s 14,34 %. Na četrtem mestu je zavarovanje cestnih vozil oziroma kasko zavarovanje vozil, katerega delež kontinuirano pada že od leta 2009. Kljub povišanemu skupnemu deležu s 7,3 % na 7,5 % je vsota zavarovalne premije za 2,6 % nižja od tiste, zbrane leta 2013. Pozitivna nakazana tendenca pa je upočasnitev zmanjševanja tržnega deleža.

Graf 4.2: Struktura zavarovalne premije po zavarovalnih vrstah v Republici Hrvaški

Vir: Hrvatski ured za osiguranje (2016) .

Iz podatka, da je bilo v letu 2014 v prvih petih zavarovalnih vrstah skupaj ustvarjene 82,43 % zavarovalne premije, ostalih 17,57 % premije pa je razpršene po ostalih zavarovalnih vrstah, je moč razbrati neuravnoteženost strukture deležev posameznih zavarovalnih vrst. To dejstvo dodatno poudari podatek, da, od skupno 25 zavarovalnih vrst, več kot 50 % skupne zavarovalne premije, natančneje 55,57 % ustvarjata dve zavarovalni vrsti skupaj – klasično življenjsko zavarovanje in zavarovanje odgovornosti motornih vozil (glej Graf 4.2).

4.5.4 Zaposleni v zavarovalnicah

Hrvaško zavarovalništvo je v letu 2014 zaposlovalo 11.384 oseb, kar pomeni manj kot 1 % (natančneje 0,85 %) delovno aktivnega prebivalstva. Število zaposlenih pa se vse od leta 2010, ko je bilo prvič zmanjšano število zaposlenih oseb, variira. V letu 2014 se nadaljuje trend zmanjševanja zaposlenih iz leta 2013, pred tem pa je bila v letih 2011 in 2012 opazna porast. Zavarovalna premija na zaposlenega je znašala 99 tisoč EUR in je za 4 tisoč EUR nižja od leta pred tem (Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj 2014, 18–19).

5 PRIMERJAVA ZAVAROVALNIŠTVA V REPUBLIKI SLOVENIJI IN REPUBLIKI HRVAŠKI

5.1 SPLOŠNA PRIMERJAVA ZAVAROVALNEGA TRGA V REPUBLIKI SLOVENIJI IN REPUBLIKI HRVAŠKI

Generalno gledano, med zavarovalnima trgoma v Republiki Sloveniji in Republiki Hrvaški lahko potegnemo določene vzporednice. Že sam normativni okvir, ki izhaja iz skupnih smernic EU, določa zelo podobna izhodišča zavarovalne dejavnosti v obeh državah.

Tako v obeh državah prevladujejo kompozitne zavarovalnice, ki so bile ustanovljene še pred pridobljenim polnopravnim članstvom v EU in pred prilagoditvami nacionalne zakonodaje, skladno, s katero je v obeh državah za ustanovitev nove zavarovalnice dovoljeno izvajanje zavarovalne dejavnosti le v skupini življenjskih oziroma premoženjskih zavarovanj. V letu 2014 je bilo v Republiki Hrvaški 64 % zavarovalnic v večinskem lastništvu tujega kapitala, medtem ko je delež le-tega v slovenskih zavarovalnicah precej nižji, 33 % (glej Tabela 3.1 in Tabela 4.1). Nižji delež tujega kapitala na slovenskem zavarovalnem trgu Medved in Kavčič (2012, 107) povezujeta z relativno majhnostjo in nasičenostjo zavarovalnega trga, ki je za tuje investitorje relativno nezanimiv. Dejstvo o nasičenosti slovenskega zavarovalnega trga ponazarja tudi podatek, da kar 77,63 % zavarovalnega trga pokriva tržni delež prvih petih zavarovalnic, medtem ko je isti delež v letu 2014 v Republiki Hrvaški predstavljal 65,25 % zavarovalnega trga (glej Graf 3.1 in Graf 4.1).

Na obeh zavarovalnih trgih vodilni položaj kljub kontinuiranemu upadanju moči ohranja domača kompozitna zavarovalnica, Zavarovalnica Triglav, d. d., s 30,5 % deležem v Republiki Sloveniji in Croatia osiguranje, d. d., s 26,6 % v Republiki Hrvaški (glej Tabela 3.1 in Tabela 4.1).

5.2 PRIMERJAVA MAKROEKONOMSKEGA STANJA IN RAZVITOSTI REPUBLIKE SLOVENIJE IN REPUBLIKE HRVAŠKE

Pri prikazu makroekonomskega stanja države si bomo pomagali s podatkom o BDP ter s številom prebivalstva, razvitost države pa bomo prikazali s podatkom BDP-ja na prebivalca.

Tabela 5.1: Gibanje makroekonomskih kazalcev in letne zavarovalne premije v Republiki Sloveniji

Podatki/Leto	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Prebivalstvo (v tisoč)	1.998	2.003	2.010	2.026	2.032	2.047	2.050	2.055	2.059	2.061
BDP (v mio EUR)	28.722	31.045	34.594	37.244	35.420,2	36.219,6	36.868,4	36.006,0	36.144,0	37.246,4
(v %)	4,5	5,9	7,0	3,4	-7,9	1,2	0,6	-2,6	-1,0	2,6
BDP na prebivalca (v EUR)	14.355	15.464	17.135	18.420	17.349	17.678,3	17.959,7	17.506,1	17.549,5	18.065,2
Bruto obračunana premija v EUR (v mio EUR)	1549,2	1725,3	1894,0	2019,0	2072,9	2094,3	2092,3	2036,4	1977,5	1937,6
Letna sprememba obsega premije (v %)	6,3	11,3	9,8	6,6	2,7	1,0	-0,1	-2,7	-2,9	-2,1
Bruto obračunana premija na prebivalca v EUR	775,5	861,2	942,1	996,6	1020,0	1023,1	1020,5	990,7	960,5	940,1

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2016); Slovensko zavarovalno združenje (2016); lastni izračun.

Tabela 5.2: Gibanje makroekonomskih kazalcev in letne zavarovalne premije v Republiki Hrvaški

Podatki/Leto	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Prebivalstvo (v tisoč)	4.443	4.442	4.439	4.436	4.429	4.481	4.281	4.268	4.256	4.244
BDP (v mio EUR)	36.512	40.208	43.935	48.135	45.093	45.022	44.737	43.959	43.591	43.110
BDP na prebivalca (v EUR)	8.218	9.052	9.898	10.851	10.181	10.191	10.450	10.300	10.242	10.158
(v %)	4,3	4,9	5,1	2,1	-6,9	-2,3	-0,2	-1,9	-1,0	-0,4
Bruto obračunana premija v EUR (v mio EUR)	993,3	1.117,5	1.235,0	1.341,6	1.282,2	1.268,3	1.230,9	1.201,9	1.199,0	1.122,1
Letna sprememba obsega premije (v %)	12,4	12,5	10,5	8,6	-4,4	-1,1	-3	-2,3	-0,2	-6,4
Bruto obračunana premija na prebivalca v EUR	223,6	251,6	278,2	302,4	289,5	283,0	287,5	281,6	281,7	264,4

Vir: Državni zavod za Statistiku Republike Hrvatske (2016); Hrvatski ured za osiguranje (2016); lastni izračun.

5.2.1 Primerjava gibanja bruto družbenega prihodka

Glede na podatke, prikazane v Tabeli 5.1 in 5.2, lahko ugotovimo, da se je BDP v opazovanem desetletnem preseku v Republiki Sloveniji povzpел za nekaj manj kot 30 % (natančneje za 29,7 %), kar je v primerjavi z Republiko Hrvaško, v kateri se je BDP v enakem obdobju povešal za 18 %, precej boljši rezultat. Podatki prav tako kažejo, da je BDP v Sloveniji rasel po višji stopnji kot BDP na Hrvaškem in si tudi hitreje opomogel kot BDP na Hrvaškem. Povprečna rast letnega BDP-ja v opazovanem obdobju je bila v Sloveniji 1,4 %, na Hrvaškem pa zgolj 0,4 %. Viden je tudi opazen upad rasti BDP-ja z začetkom gospodarske krize leta 2009 (v Sloveniji je bil padec kar 7,9 % in za 1 % višji od padca na Hrvaškem – 6,9 %). Zaznati je tudi počasno okrevanje slovenskega gospodarstva in minimalne rasti BDP-ja v letu 2010 in 2011, medtem ko je bila rast v letih 2012 in 2013 ponovno negativna. Pozitivna rast BDP-ja v letu 2014 v Sloveniji nakazuje umirjanje gospodarske krize.

Po drugi strani pa se negativna rast BDP-ja v Republiki Hrvaški v letu 2014 še vedno nadaljuje. Od začetka gospodarske krize leta 2009 pa vse do konca leta 2014 so bile stopnje rasti hrvaškega BDP-ja ves čas negativne.

5.2.2 Primerjava prebivalstva

Število prebivalstva je v Republiki Sloveniji od leta 2005 do 2014 zrastle za dobre 3 %, v Republiki Hrvaški pa se je v istem obdobju znižalo za nekaj manj kot 4,5 % (glej Tabela 5.1 in 5.2.).

V strukturi prebivalstva je mogoče ugotoviti, da se celotno prebivalstvo stara, tako v Republiki Sloveniji kot v Republiki Hrvaški. Staranje je, tako kot v ostalih delih Evropske unije posledica dolgoročnega upadanja natalitete in povišanja pričakovane starosti prebivalstva. Iz popisa hrvaškega prebivalstva v letu 2011 lahko ugotovimo, da v celotni populaciji prevladujejo ženske. Te prevladujejo predvsem v starostnih skupinah od 45 let naprej, kar je posledica osamosvojitvene vojne na Hrvaškem, ki je trajala od leta 1991 do 1995 (Nekrep, 58).

5.2.3 Primerjava gibanja BDP-ja na prebivalca

Primerjava gibanja BDP-ja na prebivalca odraža podobno sliko kot primerjava gibanja BDP-ja v preučevanih državah.

Graf 5.1: Primerjava rasti BDP-ja na prebivalca med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2016); Slovensko zavarovalno združenje (2016); Državni zavod za Statistiku Republike Hrvatske (2016); Hrvatski ured za osiguranje (2016); lastni izračun.

V povprečju je BDP na prebivalca v opazovanem desetletnem obdobju v Republiki Sloveniji zrastle za 25,8 %, torej nekoliko manj kot sam BDP. Na Hrvaškem pa se je BDP na prebivalca zvišal za 23,6 %, kar je občutno več, kot je zrastle BDP. Razloge za to lahko iščemo v

zmanjšanju populacije, medtem ko se je število prebivalcev v Sloveniji v tem obdobju povečalo.

Kljub zgornjemu spodbudnemu dejstvu nam nominalna primerjava BDP na prebivalca (glej Tabela 5.1 in 5.2) pokaže, da je le-ta v Republiki Hrvaški v letu 2014 z 10.158 EUR bistveno nižji, kot je BDP na prebivalca v Republiki Sloveniji. BDP na prebivalca Slovenije je z 18.065,2 EUR več kot 1,5-krat višji od BDP-ja na prebivalca v Republiki Hrvaški. Navedeno razmerje pa se je v korist Republike Slovenije najbolj spremenilo v letih oživljanja gospodarstva po svetovni krizi.

Na podlagi primerjave predstavljenih podatkov BDP-ja na prebivalca in ugotovljenih višjih vrednosti navedenega indikatorja v Republiki Sloveniji skozi celotno preučevano desetletno obdobje, lahko povzamemo, da ima slednja nesporno komparativno prednost pred Republiko Hrvaško ter sklenemo, da je Republika Slovenija z vidika BDP-ja na prebivalca gospodarsko bolj razvita od sosednje države, Republike Hrvaške.

5.3 PRIMERJALNA ANALIZA ZAVAROVALNIŠTVA V REPUBLIKI SLOVENIJI IN REPUBLIKI HRVAŠKI

5.3.1 Primerjava gibanja letne zavarovalne premije v odnosu z gibanjem BDP-ja

Strokovna zavarovalna literatura neposredno povezuje razvoj zavarovanja s tehničnim in družbenoekonomskim razvojem. Škufca (2008, 17) tako zagovarja, da se je zavarovalna dejavnost pri nas in po svetu razvijala skladno z izboljšanjem gospodarskih razmer in s tem z vse večjo potrebo po zavarovanju.

V nadaljevanju bom tako na praktičnem primeru Republike Slovenije in Republike Hrvaške raziskala, na kakšen način se navedeni soodvisni odnos med gibanjem BDP-ja kot indikatorjem gospodarskega razvoja odrazi na gibanju bruto zavarovalne premije.

Podatki iz Tabele 5.1 in 5.2 izražajo, da se vzporedno z gibanjem BDP-ja v obeh preučevanih državah giblje tudi obračunana bruto zavarovalna premija v nacionalnem gospodarstvu. V času gospodarske rasti, ponazorjene z višanjem stopnje BDP-ja, se povečuje premijski volumen v obeh državah. Z negativno rastjo BDP-ja pa se sorazmerno niža tudi rast zavarovalne premije. Še več, podatki prikazujejo, da z gospodarsko rastjo obseg premije narašča po višji stopnji letne rasti, kot je letna stopnja rasti državnega BDP-ja, znižuje pa se po podobni stopnji negativne letne rasti, kot je letna negativna rast BDP-ja. Ugotovitev velja

za obe državi. Povprečna letna stopnja rasti obračunane premije v opazovanem obdobju je bila v Republiki Sloveniji 2,6 %, medtem ko je BDP v istem časovnem obdobju rasel po povprečni stopnji 1,3 %. Enako velja tudi za Republiko Hrvaško, v kateri je premija rastla po povprečni stopnji 1,6 %, BDP pa po 0,4 %.

Iz prikaza dogajanja lahko ugotovimo še dodatno lastnost razmerja med BDP-jem in gibanjem obsega premije. Gospodarske spremembe namreč z zamikom vplivajo na zavarovalno dejavnost, kar je najbolj nazorno prikazano na primeru Republike Slovenije.

Leta 2008, ki se je v zgodovino zapisalo kot leto začetka globalne gospodarske krize, so bili rezultati zavarovalne dejavnosti v opazovanem obdobju najboljši in se hranili na napredku iz preteklih let. Upad kupne moči prebivalstva in vpliv socialne stiske na zavarovanja se je tako najprej poznal v upočasneni rasti in stagnaciji zavarovalništva leta 2009 in 2010 ter z upadom zavarovalne premije od leta 2011 do 2014. Skrčenje panoge je bilo vsako leto sicer majhno, kljub temu pa je trend negativne rasti premije reduciral zavarovalno dejavnost na raven med letoma 2007 in 2008.

Medtem ko je bilo v letu 2014 v Republiki Sloveniji že zaznati blago rast BDP-ja, se okrepitev gospodarske aktivnosti ni odrazila na splošnem stanju zavarovalništva. Še vedno je iz Tabele 5.1 moč razbrati negativno izraženo rast premijskega volumna. Zadnje ugotovitev pa lahko interpretiramo ravno v kontekstu odloženega odziva zavarovalništva na izboljšanje gospodarskih razmer.

Z navedenega tako lahko potegnemo zaključek, da je premijski volumen znotraj nacionalnega gospodarstva pozitivno odvisen od gibanja BDP-ja.

Enako soodvisnost lahko apliciramo tudi na razmerje med gibanjem BDP-ja na prebivalca in gibanjem zavarovalne premije na prebivalca.

5.3.2 Primerjava razvoja zavarovalništva glede na kazalce razvitosti zavarovanja

Za gospodarsko naprednejše države lahko pričakujemo, da bo povpraševanje po zavarovalnih storitvah višje. Po drugi strani pa, da bo povpraševanje po zavarovalnih produktih sorazmerno nižje v državah z negotovim gospodarskim položajem in nižjim življenjskim standardom. Povpraševanje po zavarovalnih produktih, predvsem življenjskih zavarovanj, je namreč omejeno z nižjimi dohodki. To pomeni, da v bolj razviti državi znotraj strukture porazdelitve zavarovanj pričakujemo večji delež življenjskih zavarovanj. Na delež življenjskih zavarovanj

pa hkrati negativno vpliva razvito socialno varstvo znotraj države. V tem primeru namreč država nase prevzema določeno raven zaščite, ki bi ga lahko izvajal zasebni sektor (Štiblar in Šramel 2008, 212–214).

Za preverjanje postavljene teorije v praksi bom s kazalniki razvitosti zavarovanja analizirala zavarovalna trga Republike Slovenije in Republike Hrvaške ter primerjalno ugotovila, ali postavljena hipoteza H2 drži, če upoštevamo, da ima Republika Slovenija bolj razvito gospodarstvo.

Kazalniki razvitosti zavarovalništva (Stipić in Stipić 2014, 75):

- zavarovalna gostota: povprečna premija zavarovanja po posamezniku;
- zavarovalniška penetracija: delež premije zavarovanja v bruto družbenem proizvodu;
- delež premije življenjskega zavarovanja v skupni premiji zavarovanja, ki je pozitivno odvisen od splošnega standarda, določenega z BDP-jem na prebivalca (Štiblar in Šramel 2008, 249).

5.3.2.1 Zavarovalna gostota

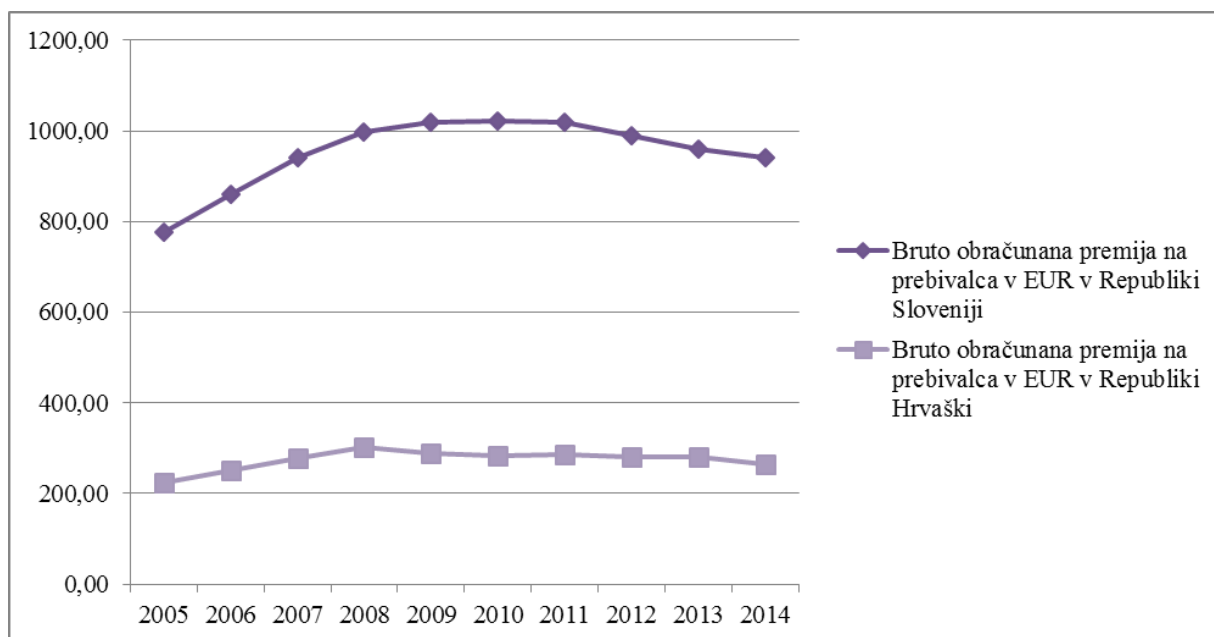
Zavarovalna gostota, izražena s povprečno premijo na prebivalca, je indikator zavarovalne zavednosti prebivalstva ter tržnega potenciala v prihodnosti. Višja zavarovalna gostota nakazuje višjo zavest prebivalstva o pomembnosti zavarovanja. Pri tem višja zavarovalna gostota predvsem življenjskih zavarovanj prikazuje višjo stopnjo gospodarske razvitosti in blagostanja posamezne države (Šker 2010, 10).

Tabela 5.3: Primerjava zavarovalne gostote na zavarovalnih trgih

Država/ Leto	REPUBLIKA SLOVENIJA			REPUBLIKA HRVAŠKA		
	Bruto obračunana premija na prebivalca v EUR v Republiki Sloveniji			Bruto obračunana premija na prebivalca v EUR v Republiki Hrvaški		
LETO	SKUPAJ	PREMOŽENJE	ŽIVLJENJE	SKUPAJ	PREMOŽENJE	ŽIVLJENJE
2014	940,07	680,32	259,75	264,39	182,93	81,46
2013	960,50	691,92	268,58	281,73	202,94	78,79
2012	990,72	708,86	281,86	281,61	204,21	76,68
2011	1020,55	709,25	311,30	287,52	211,08	76,44
2010	1023,14	702,66	320,48	283,03	207,79	75,24
2009	1019,96	709,93	310,03	289,50	212,95	76,55
2008	996,59	679,37	317,22	302,43	222,94	79,49
2007	942,10	639,04	303,06	278,22	202,02	76,20
2006	861,21	591,33	269,87	251,58	184,99	66,59
2005	775,52	542,82	232,70	223,55	165,89	57,66

Vir: Slovensko zavarovalno združenje (2016); Hrvatski ured za osiguranje (2016); lastni izračun.

Graf 5.2: Primerjava zavarovalne gostote na zavarovalnih trgih

Vir: Slovensko zavarovalno združenje (2016); Hrvatski ured za osiguranje (2016); lastni izračun.

Skupna povprečna bruto zavarovalna premija na prebivalca je v letu 2014 v Sloveniji znašala 940,07 EUR, kar je kar za 3,5-krat višja premija na prebivalca, kot jo je v istem letu zabeležila Hrvaška. Povprečna zavarovalna premija na prebivalca je bila na Hrvaškem v letu 2014 264,39 EUR. Prav tako je bistveno višje nominalne vrednosti zavarovalne gostote v Republiki Sloveniji mogoče identificirati skozi celotno preučevano obdobje desetih let (glej Tabela 5.3)

Gostota zavarovanja je v Republiki Hrvaški izrazito neugodna. Iz Tabele 5.3 lahko razberemo, da je v letu 2014 povprečen Hrvat za vsa zavarovanja skupaj zapravil le 5 EUR več kot povprečni Slovenec samo za življenjska zavarovanja, ki predstavljajo manjši del zavarovanj slovenskega zavarovalnega trga. Spodbudno pa je dejstvo, da povprečna premija na prebivalca Hrvaške, vsaj kar se tiče življenjskih zavarovanj, konstantno narašča in je v letu 2014 dosegla najvišjo vrednost.

Iz zgornjih podatkov (glej Tabela 5.3 in Graf 5.2) lahko prav tako ugotovimo, da je bila gostota zavarovanja v letu 2014 v obeh državah na najnižji točki vrednosti vse od leta 2006. Prikaz tudi ponazarja, da lahko največjo gostoto opazimo v Sloveniji leta 2010, ko je bila ta 1.023,14 EUR na posameznika, na Hrvaškem pa je bila ta najvišja v letu 2011 z 287,52 EUR. Upad povprečne premije na prebivalca je bil podoben, v Sloveniji 8,12 %, na Hrvaškem pa nekaj manjši, 8,01 %.

Iz rasti premije na prebivalca lahko ugotovimo tudi gibanje standarda prebivalstva, saj je zavarovanje pojmovano kot luksuzna storitev (Štiblar in Šramel 2008, 108). Na podlagi navedenega bi lahko sklepali, da je življenjski standard prebivalstva Republike Slovenije višji od življenjskega standarda prebivalstva Republike Hrvaške.

5.3.2.2 Zavarovalna penetracija

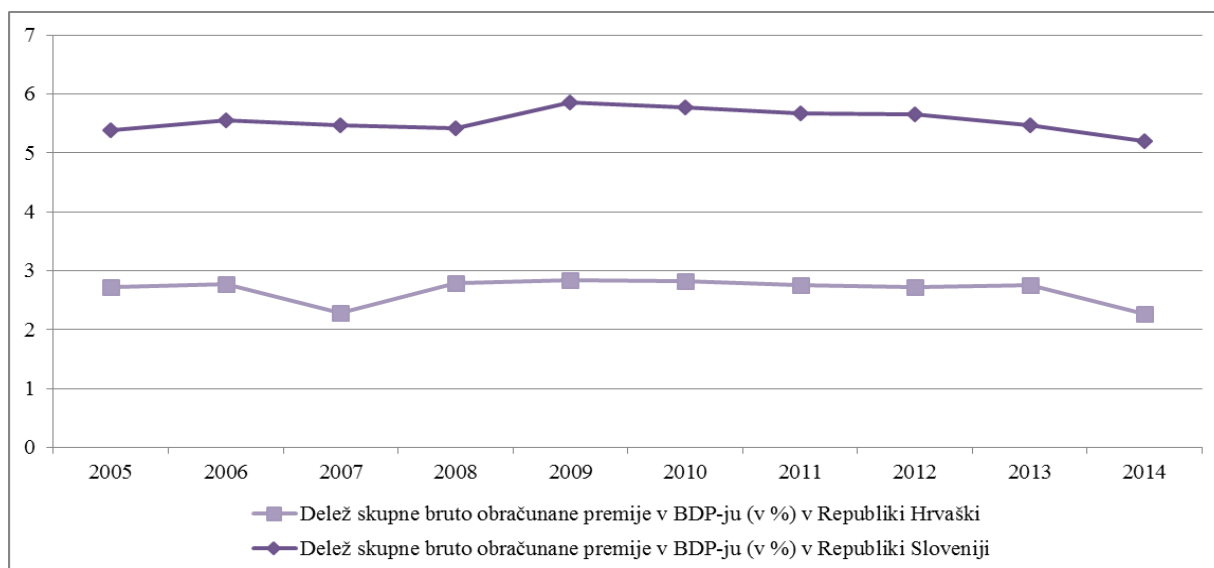
Zavarovalna penetracija je določena z razvitostjo države na eni strani in s produktivnostjo zavarovalne dejavnosti na drugi strani (Štiblar in Šramel 2008, 248). Izraža jo v delež zavarovalne premije v bruto družbenem proizvodu, s čimer predstavlja indikator o pomembnosti zavarovalništva v posamezni državi in prikazuje višino prihodka, ki ga v posamezni državi ustvari zavarovalništvo (Šker 2010, 10).

Tabela 5.4: Primerjava zavarovalne penetracije na zavarovalnih trgih

Država / Leto	REPUBLIKA SLOVENIJA			REPUBLIKA HRVAŠKA		
	Delež bruto obračunane premije v BDP-ju (v %)			Delež bruto obračunane premije v BDP-ju (v %)		
LETO	SKUPAJ	PREMOŽENJE	ŽIVLJENJE	SKUPAJ	PREMOŽENJE	ŽIVLJENJE
2014	5,20	3,76	1,44	2,26	1,80	0,80
2013	5,47	3,94	1,53	2,75	1,98	0,77
2012	5,66	4,05	1,61	2,73	1,99	0,74
2011	5,68	3,94	1,73	2,75	2,02	0,73
2010	5,78	3,97	1,81	2,82	2,07	0,75
2009	5,85	4,07	1,78	2,84	2,09	0,75
2008	5,42	3,69	1,73	2,79	2,05	0,73
2007	5,47	3,71	1,76	2,81	2,04	0,77
2006	5,56	3,82	1,74	2,78	2,04	0,74
2005	5,39	3,78	1,61	2,72	2,02	0,7

Vir: Slovensko zavarovalno združenje (2016); Hrvatski ured za osiguranje (2016); lastni izračun.

Graf 5.3: Primerjava deleža skupne bruto obračunane premije v državnem BDP-ju

Vir: Slovensko zavarovalno združenje (2016); Hrvatski ured za osiguranje (2016); lastni izračun.

V letu 2014 je delež bruto obračunane premije v BDP-ju Slovenije predstavljal 5,2 %, v BDP-ju Hrvaške pa je zavarovalna panoga ustvarila zgolj 2,26 %. To pomeni, da je Slovenija v navedenem letu zabeležila kar 2,3-krat višjo zavarovalno penetracijo od svoje sosedice in hkrati ustvarila tudi največjo razliko znotraj zavarovalne penetracije v opazovanem obdobju.

Večjo moč zavarovalne dejavnosti, prikazano z deležem bruto obračunane premije znotraj BDP-ja v Republiki Sloveniji, lahko nesporno ugotovimo v celotnem desetletnem obdobju ter v vseh segmentih zavarovalne premije tako v skupnem kot posamezno v premoženjskem in življenjskem delu (glej Graf 5.3).

Po drugi strani pa je mogoče ugotoviti tudi krepko nazadovanje zavarovalne penetracije v Sloveniji, ki je ob koncu leta 2014 bila na najnižji točki opazovanega obdobja, celo nižje kot deset let pred tem. Enako velja tudi za premijsko penetracijo na Hrvaškem. V obeh državah je bila moč zavarovalništva, merjena v deležu zavarovalne dejavnosti v zavarovalništvu, najvišja v letu 2008. Od takrat je delež zavarovanj v slovenskem in hrvaškem BDP-ju vztrajno izgubljal svojo vrednost z eno razliko, leta 2013, ko je na hrvaškem ponovno nekoliko zrasel, potem pa strmo padel v letu 2014.

Gospodarska kriza in kombinacija nižje ter negativne dinamike gospodarstva je tako na zavarovalništvo vplivalo negativno. Moč zavarovalne dejavnosti se je s tem v obeh nacionalnih državah znižala.

5.3.2.3 Delež premije življenjskega zavarovanja v skupni zavarovalni premiji

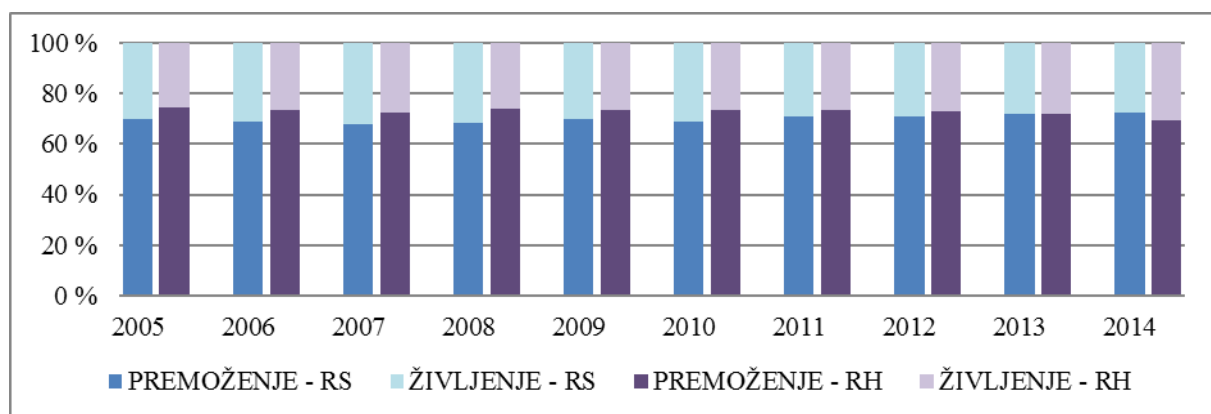
Tretji osnovni kazalec je prikazan v priloženi tabeli.

Tabela 5.5: Primerjava deleža premoženjskih in življenjskih zavarovanj na zavarovalnem trgu

ZAVAROVALNI TRG/ LETO	RAZVOJ SLOVENSKEGA ZAVAROVALNEGA TRGA				RAZVOJ HRVAŠKEGA ZAVAROVALNEGA TRGA			
	PREMOŽENJE		ŽIVLJENJE		PREMOŽENJE		ŽIVLJENJE	
LETO	PREMIJA V EUR	DELEŽ V %	PREMIJA V EUR	DELEŽ V %	PREMIJA V EUR	DELEŽ V %	PREMIJA V EUR	DELEŽ V %
2014	1.402.194.503	72,37	535.361.119	27,63	776.352.949	69,2	345.712.189	30,81
2013	1.424.576.653	72,04	552.968.835	27,96	863.696.962	72,03	335.325.495	27,97
2012	1.457.098.598	70,87	596.964.885	29,03	871.585.239	72,52	327.281.117	27,23
2011	1.454.083.708	70,81	599.359.672	29,19	903.630.821	73,41	327.223.149	26,59
2010	1.438.329.431	68,68	656.013.340	31,32	931.119.342	73,42	337.130.727	26,58
2009	1.442.833.952	69,6	630.089.177	30,4	943.141.826	73,56	339.056.540	26,44
2008	1.376.307.195	68,17	642.652.700	31,83	988.964.958	73,72	352.600.416	26,28
2007	1.284.714.212	67,83	609.265.438	32,17	896.755.995	72,61	338.248.365	27,39
2006	1.184.649.445	68,66	540.654.519	31,34	821.734.153	73,53	295.773.361	26,47
2005	1.084.333.525	69,99	464.833.571	30,01	737.068.243	74,2	256.185.000	25,79

Vir: Slovensko zavarovalno združenje (2016); Hrvatski ured za osiguranje (2016).

Graf 5.4: Primerjava deleža premoženjskih in življenjskih zavarovanj

Vir: Slovensko zavarovalno združenje (2016); Hrvatski ured za osiguranje (2016).

Stopnja rasti volumna življenjskih zavarovanj izraža stanje v nacionalnem gospodarstvu. Tako lahko poenostavimo, da višji delež življenjskih zavarovanj znotraj skupnega portfelja nakazuje višjo razvitost nacionalnega zavarovalništva.

Delež premije življenjskega zavarovanja je v letu 2014 v Republiki Sloveniji znašal 27,63 %, kar je nižje od deleža v Republiki Hrvaški in najnižje vse od leta 2008, ko se je prvič začel krčiti (izjema je leta 2010, ko se je delež ponovno nekoliko povzpел). Gibanje življenjske premije tako v Sloveniji v navedenem obdobju sovпада z gospodarsko krizo tega obdobja ter s posledičnim zniževanjem BDP-ja na prebivalca. Delež je bil najvišji v času prosperitete

gospodarstva, ko je bil delež BDP-ja na prebivalca najvišji, v času zatona pa beležimo sorazmeren upad življenjskih premij.

Nasprotno pa se je na Hrvaškem v letu 2014 delež življenjskih zavarovanj kljub negativnim gibanjem gospodarskih kazalnikov prvič dvignil nad 30 %. Rekorden delež življenjskih zavarovanj bi lahko interpretirali predvsem v luči krčenja deleža premoženjskih zavarovanj zaradi že omenjene liberalizacije cenika zavarovanja avtomobilske odgovornosti in s tem padca skupne premije ter po drugi strani minimalne rasti življenjskih zavarovanj. Vendar je iz prikaza razvidna tendenca konstantnega umirjenega povečevanja deleža življenjske premije na Hrvaškem, ki poteka že vse od leta 2005 (z manjšimi nazadovanji kot v letu 2008), in s tem počasi spreminjanja strukture zavarovalnega portfelja v smeri razvitih držav.

Če v ozir vzamemo celotno sliko (glej Tabela 5.5), je nominalna primerjava zaslužene premije v življenjskem delu v letu 2014 v celoti, s skoraj 190 mio EUR razlike, neprimerljivo višja v Republiki Sloveniji.

Ob dejstvu, da v razvitih evropskih državah delež življenjskih zavarovanj zavzema nekje od 55 %–60 % portfelja, hitro ugotovimo, da sta obe državi v navedenem segmentu podpovprečno razviti. Razloge za nižje deleže življenjskih zavarovanj v obeh državah lahko najdemo v skupni jugoslovanski preteklosti. V socializmu je namreč za socialno zaščito v večji meri poskrbela država, zato življenjska zavarovanja na obeh trgih veljajo za dokaj mlad in deloma nerazvit segment zavarovanja.

6 SKLEP

Zavarovalna panoga, ki smo jo v pričujočem delu vzeli pod drobnogled, se je v analiziranem desetletnem preseku znašla tako v situaciji prosperitete in splošnega napredka kot v večletni negativni premijski rasti. Zadnje obdobje je zaznamovano z gospodarsko in finančno krizo brez bistvenih investicij, z zapiranjem podjetij, zmanjševanjem števila delovnih mest ter nižanjem življenjskega standarda in kupne moči prebivalstva.

V negotovih gospodarskih okoliščinah, ko je potrošnja omejena zgolj na najnujnejše, se kristalizira vloga zavarovanja v prioritetah življenja posameznika in podjetij. V pogojih zmanjšane gospodarske aktivnosti se posamezniki nagibajo k varčevanju in odrekanju luksuznim dobrinam. Ohranjanje življenjskega standarda prebivalstva pa postane dejavnik, ki omejuje sklepanje prostovoljnih zavarovanj. Krizne razmere posledično privedejo do povečanega števila prekinitev množice premoženjskih zavarovanj oziroma povečanega števila odkupov življenjskih zavarovanj (Stipić in Stipić 2014, 73).

Zaključimo lahko, da je v preučevanih državah v letu 2014 še vedno moč občutiti globoke posledice svetovne gospodarske in finančne krize, ki se v zavarovalništvu prikažejo z zmanjšanim obsegom zbrane premije. Pri tem ostaja nesporno dejstvo, da bo potrebno daljše časovno obdobje gospodarskega napredka, ki bo raven zavarovalništva ponovno dvignila na stopnjo razvoja iz leta 2009.

6.1 OVREDNOTENJE POSTAVLJENIH HIPOTEZ

H1: Razvoj zavarovalništva je premo sorazmerno povezan z razvojem gospodarstva.

Med BDP-jem in bruto zavarovalno premijo lahko potrdimo obstoj korelacije tako v Republiki Sloveniji kot v Republiki Hrvaški. V obdobju pozitivne rasti BDP-ja je iz podatkov nazorno razbrati pozitivno rast volumna bruto zavarovalne premije, celo po višji letni stopnji od rasti BDP-ja. V času nazadovanja gospodarske rasti, izraženo z negativno rastjo BDP-ja, se negativna rast prikaže tudi na gibanju skupne bruto zavarovalne premije. Razvitost zavarovalništva je tako v večji meri odraz dogajanja v državnem gospodarstvu.

Z navedenim lahko nesporno potrdimo postavljeno hipotezo H1, saj je razvoj zavarovalništva premo sorazmerno povezan z razvojem gospodarstva.

H2: Stopnja razvitosti zavarovalništva je višja v gospodarsko razvitejših državah.

S primerjavo podatkov o BDP-ju na prebivalca med državama lahko ugotovimo višjo gospodarsko razvitost v Republiki Sloveniji tako v letu 2014 kot v celotnem preučevanem desetletnem obdobju. Izvedena analiza kazalnikov razvitosti zavarovalnega trga v Republiki Sloveniji in Republiki Hrvaški je prikazala, da indikatorja gostota zavarovanja in zavarovalniška penetracija govorita v korist višji stopnji razvitosti zavarovalništva v Republiki Sloveniji. Hrvaški zavarovalni trg zaostaja za slovenskim tako v povprečni premiji na prebivalca kot deležu premijskega doprinosa skupnemu BDP-ju. Zaostanek je pri obeh indikatorjih možno ugotoviti tako v premoženjskem kot življenjskem delu. Indikatorja sta tako prikazano pozitivno odvisna od razvitosti države, merjene v BDP-ju na prebivalca. V tem delu lahko potrdimo postavljeno trditev, da višjo stopnjo razvitosti zavarovalništva determinira bolj razvito gospodarstvo.

Po drugi strani pa razmerje produktov v strukturi portfelja ne izraža pričakovane razlike med zavarovalniškima trgoma. V okviru ugotovljene višje razvitosti gospodarstva in potrjene višje razvitosti zavarovalništva v Republiki Sloveniji s prvima dvema pokazateljema smo skladno s postavljeno teorijo sklepali, da bo zadnji indikator ravno tako prikazal višje deleže življenjskega zavarovanja znotraj slovenskega zavarovalništva. Vendar je v segmentu življenjskega zavarovanja zavarovalna dejavnost na Hrvaškem pravzaprav v boljšem izhodišču. Podatki prikazujejo, da v Republiki Hrvaški delež življenjskega zavarovanja vztrajno narašča in je v letu 2014 dosegel najvišjo vrednost. Nasprotno pa delež življenjskega zavarovanja v Republiki Sloveniji vse od začetka gospodarske krize, upočasnjene rasti BDP-ja in zmanjšanja BDP-ja na prebivalca nazaduje in je v letu 2014 dosegel najnižji delež v celotnem analiziranem desetletnem obdobju. Razlika v deležu, čeprav majhna, dobrih 4 %, je tako presenetljivo na strani hrvaškega zavarovalništva.

Z zadnjim indikatorjem, deležem življenjske premije v skupni letni premiji, tako na izvedeni primerjavi zavarovalnega trga v dveh državah ne moremo potrditi raziskovalne trditve, da je v gospodarsko razvitejših državah razvitost zavarovalništva na višji stopnji, temveč jo moramo na podlagi pridobljenih podatkov raziskave žal ovreči.

Pri tem je vsekakor potrebno opozoriti tudi na dejstvo, da na sam delež življenjskega segmenta premije vpliva mnogo več dejavnikov kot zgolj opazovani BDP na prebivalca.

Hipotezo H2, stopnja razvitosti zavarovalništva je višja v gospodarsko razvitejših državah, lahko na podlagi analiziranih treh kazalnikov razvitosti zavarovalništva v primerjavi Republike Slovenije in Republike Hrvaške sprejmemo le delno. Izvedena primerjava v celoti potrjuje zastavljeno hipotezo s kazalnikoma zavarovalne gostote in zavarovalne penetracije, medtem ko kazalnik deleža življenjske premije v celotni premiji zastavljene hipoteze ne potrjuje.

Iz navedenega bi tako lahko sklepali, da je slovenski trg v delu življenjskih zavarovanj podpovprečno razvit, kar je vsekakor povezano s slabo razvito kulturo slovenskega prebivalstva o lastni skrbi za svojo socialno prihodnost. Razlogov za to je seveda veliko. Štiblar in Šramel (2008, 377) vidita kot poglobitnega v navajenosti državljanov Slovenije, da za socialno in pokojninsko politiko poskrbi država. Pokojninska reforma je sicer izvedla spremembe v smislu prenosa dela odgovornosti za varnost dohodka v starosti iz javne na zasebno dolžnost, vendar država z davčnimi olajšavami spodbuja predvsem dodatno pokojninsko zavarovanje in manj sklepanje življenjskih zavarovanj. Državljeni tako sredstva za svojo starost nalagajo v vzajemne sklade pokojninskih družb in v manjši meri v naložbena življenjska zavarovanja. Kljub temu pa Štiblar in Šramel (2008, 377) pričakujeta hiter razvoj življenjskega zavarovanja in potencialne možnosti razvoja zavarovalništva ravno v nadaljevanju razvoja naložbenega življenjskega zavarovanja.

V splošnem je z izvedeno empirično analizo moč povzeti, da se zavarovalniška dejavnost razvija soodvisno z gibanjem gospodarskih razmer. Če poenostavimo, gospodarska razvitost determinira zavarovalniško vsebino. Napredno gospodarstvo tako narekuje razvito zavarovalniško panogo, podpovprečno gospodarstvo pa se odrazi v podpovprečno razvitem zavarovalniškem trgu. Vloga nacionalne države pri tem je, da z normativno ureditvijo določa pogoje za institucionalni razvoj ter trdnost zavarovalne panoge.

Gledano z makroekonomskega stališča pa bi po drugi strani lahko rekli, da je trdnost in moč nacionalnega gospodarstva v precejšnji meri odvisna od trdnega in zdravega zavarovalništva. Zavarovalnice, kot pomemben del finančnega sektorja, predstavljajo podporo nacionalnega gospodarstva in omogočajo kontinuiteto njegovega delovanja, to pa je vidik zavarovanja, ki je v vsakdanjem pojmovanju dostikrat spregledan.

7 LITERATURA

1. Agencija za zavarovalni nadzor. 2015. *Poročilo Agencije za zavarovalni nadzor za leto 2014*. Dostopno prek: <https://www.a-zn.si/Default.aspx?id=180> (13. marec 2016).
2. Agencija za zavarovalni nadzor. Dostopno prek: <https://www.a-zn.si/> (12. marec 2016).
3. Boncelj, Jože. 1983. *Zavarovalna ekonomika*. Maribor: Obzorja
4. Budimir, Mojca. 2008. *Priročnik za življenjsko zavarovanje s pravnimi osnovami*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
5. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. Dostopno prek: <http://www.dzs.hr/> (14. maj 2016)
6. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. 2015. *Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2015*. Dostopno prek: <http://www.dzs.hr/> (10. maj 2016).
7. *European insurance and occupational pensions authority*. Dostopno prek: <https://eiopa.europa.eu/> (11. junij 2016).
8. Flis, Slavko. 1999. *Zbrani spisi o zavarovanju*. IV. knjiga. Oris dr. Boncljeve teorije zavarovanja. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje.
9. Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga. 2012. *Statut hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga*. Dostopno prek: <http://www.hanfa.hr/getfile/16641/Statut%20HRVATSKE%20AGENCIJE%20ZA%20NADZOR%20FINANCIJSKIH%20USLUGA%2015-03.pdf> (15. maj 2016).
10. Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga. 2015. *Godišnje izvješće 2014*. Dostopno prek: http://www.hanfa.hr/getfile/43368/HANFA_GI%202014_FINAL_ZA%20WEB.pdf (7. maj 2016).
11. *Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga*. Dostopno prek: <http://www.hanfa.hr/HR/> (12. marec 2016).
12. Hrvatska gospodarska komora. 2015. *Hrvatsko gospodarstvo 2014. godine*. Dostopno prek: <http://www.hgk.hr/sektor-centar/centar-makroekonomija/hrvatsko-gospodarstvo-2014-godine?category=> (14. maj 2016).

13. Hrvatski ured za osiguranje. 2006. *Statut hrvatskog ureda za osiguranje*. Dostopno prek: [http://www.statut-huo-2006-137_sjuo-i-izmjene-i-dopune-01.07-2010%20\(1\).pdf](http://www.statut-huo-2006-137_sjuo-i-izmjene-i-dopune-01.07-2010%20(1).pdf) (15. maj 2016).
14. Hrvatski ured za osiguranje. 2015. *Tržište osiguranja u Republici Hrvatskoj*. Dostopno prek: http://www.huo.hr/Listanje_PDF/Trziste_osiguranja_RH_2014/index.html#/0 (14. maj 2016).
15. *Hrvatski ured za osiguranje*. Dostopno prek: <http://www.huo.hr/> (8. maj 2016).
16. Inštitut za zavarovalništvo in pravo v Mariboru. 2016. *ZZavar vs. ZZavar-1 (1. del)*. Dostopno prek: <http://zavarovanje-osiguranje.eu/objave/novi-zavar-1/> (2. maj 2016).
17. Ivanjko, Šime, Simona Ivanjko, Leo Ivanjko in Klementina Ihanec. 1999. *ABC zavarovalništva: s praktičnimi primeri*. Maribor: Založba kapital.
18. Ivanjko, Šime. 2009. *Zavarovalno pravo*. Maribor: Zavarovalno poslovni inštitut.
19. Kačar, Tomaž. 2010. *Osnove zavarovalništva*. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, GIZ.
20. Medved, Darko in Slavka Kavčič. 2012. An empirical study of efficiency in Croatia and Slovenia insurance markets. *Ekonomska istraživanja* 25 (1). Dostopno prek: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=toc&id_broj=6465 (29. maj 2016).
21. Ministarstvo financija Republike Hrvatske. 2015. *Godišnje izvješće Ministarstva financija Republike Hrvatske za 2014. godinu*. Dostopno prek: <http://www.mfin.hr/hr/godisnjaci-ministarstva> (14. maj 2016).
22. Nekrep, Mojca. 2013. Priložnosti in nevarnosti za slovenske zavarovalnice z vstopom Hrvaške v Evropsko unijo. *Zavarovalniški horizonti: revija za zavarovalništvo in aktuarstvo* 9 (3–4). Dostopno prek: <http://www.zav-zdruzenje.si/portfolio/zavarovalniski-horizonti-oktober-2013/#> (29. maj 2016).
23. *Obligacijski zakonik (OZ)*. Ur. l. RS 83/2001. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200183&stevilka=4287> (13. marec 2016).
24. Pavliha, Marko, Sergej Simoniti in Anja Strojini-Štampar. 2007. *Zavarovalno pravo*. Ljubljana: GV Založba.
25. Pavliha, Marko. 2000. *Zavarovalno pravo*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.

26. Prgeša, Josipa. 2016. *Analiza uspjehnosti poslovanja društava za osiguranje u Republici Hrvatskoj*. Dostopno prek: <https://repositorij.efst.unist.hr/islandora/object/efst:82> (13. maj 2016).
27. SEEbiz/Leeder. 2015. *Što donosi novi Zakon o osiguranju?* Dostopno prek: <http://www.seebiz.eu/sto-donosi-novi-zakon-o-osiguranju/ar-110328/> (14. maj 2016).
28. Slovensko zavarovalno združenje GIZ. 2015. *Statistični zavarovalniški bilten 2015*. Dostopno prek: <http://www.zav-zdruzenje.si/portfolio/statisticni-zavarovalniski-bilten-2015/> (13. marec 2016).
29. Slovensko zavarovalno združenje GIZ. 2016. *Slovensko zavarovalno združenje gospodarsko interesno združenje Statut*. Dostopno prek: <http://www.zav-zdruzenje.si/wp-content/uploads/2016/05/Statut-SZZ-maj-2016.pdf> (15. maj 2016).
30. *Slovensko zavarovalno združenje*. Dostopno prek: <http://www.zav-zdruzenje.si/> (13. marec 2016).
31. *Statistični urad Republike Slovenije*. Dostopno prek: <http://www.stat.si/StatWeb/> (8. maj 2016).
32. Stipić, Miro in Hrvoje Stipić. 2014. Hrvatsko osigurateljno tržište kao sastavnica tržištva Europske Unije. V *Zbornik radova s međunarodne znanstveno – stručne konferencije Dani hrvatskog osiguranja 2014*, ur. Sanja Ćorić, Marijan Ćurković, Slaven Dobrić, Jakša Krišto in Mojca Piškurić, 71-79. Dostopno prek: <http://www.huo.hr/hrv/2014-godina/121/> (29. maj 2016).
33. Šker, Tristan. 2010. *Osnove zavarovalništva*. Dostopno prek: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/vs/Gradiva_ESS/Impletum/IMPLETUM_49EKONOMIST_Osn_zavarovalnistva_Sker.pdf (11. april 2016).
34. Škufca, Franc. 2008. *Zavarovalništvo na Slovenskem od začetkov do danes*. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje, GIZ.
35. Štiblar, Franjo in Filip Šramel. 2008. *Zavarovalništvo Slovenije v 21. stoletju*. Ljubljana: Slovensko zavarovalno združenje.
36. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. 2015. *Ekonomsko ogledalo 2014*. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/eo/2014/EO_12_2014_2.pdf (8. maj 2016).

37. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize. 2015. *Poročilo o razvoju 2015*. Dostopno prek: http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/pr/2015/PoR_2015.pdf (8. maj 2016).
38. *Zakon o Hrvatskoj agenciji za nadzor finansijskih uslug*. NN 140/05. Dostopno prek: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2005_11_140_2639.html (14. maj 2016).
39. *Zakon o osiguranju*. NN 30/15. Dostopno prek: <http://www.zakon.hr/z/369/Zakon-o-osiguranju> (14. maj 2016).
40. *Zakon o zavarovalništvu I (ZZavar-1)*. Ur. l. RS 93/2015. Dostopno prek: https://www.uradni-list.si/_pdf/2015/Ur/u2015093.pdf#!/u2015093-pdf (12. marec 2016).
41. Žnidarič, Boris. 2004. *Zavarovalništvo in varnost: zavarovalništvo kot mehanizem zagotavljanja varnosti posameznika v sodobni družbi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede in Slovensko zavarovalno združenje.